

Tomáš Hangoni

**KRITÉRIÁ PROFESIONALITY V SOCIÁLNO
A DUCHOVNOM PORADENSTVE**

PREŠOV 2020

Táto monografia je výsledkom riešenia vedecko-výskumného projektu: „Kritériá profesionality v sociálnom a duchovnom poradenstve“ (č. 3/2019 VGA)

Názov

KRITÉRIÁ PROFESIONALITY V SOCIÁLNO M A DU-
CHOVNOM PORADENSTVE

Autor

prof. PhDr. Tomáš Hangoni, PhD.

Recenzenti

prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.

prof. dr hab. Andrzej Lipczyński

Jazyková úprava

autor

Vydavateľstvo

Diecezjalny osrodek Kultury Prawoslawnej ELPIS v Gorli-
ciach

ISBN 978-83-63055-75-2

OBSAH

WPROWADZENIE.....	5
ÚVOD.....	8
1.SOCIÁLNE A DUCHOVNÉ PORADENSTVO, ROZVÍJANIE NOVEJ PARADIGMY V SOCIÁL- NEJ PRÁCI.....	11
1.1 INŠTITUCIONÁLNE ZÁKLADY SOCIÁLNE- HO A DUCHOVNÉHO PORADENSTVA.....	25
1.2 DUCHOVNO V PORADENSKOM PROCESE	30
2.VŠEOBECNÉ PROFESIONÁLNE PREDPOKLA- DY SOCIÁLNEHO A DUCHOVNÉHO PORAD- CU.....	53
3.PROFESIONÁLNE KOMPETENCIE SOCIÁL- NEHO A DUCHOVNÉHO PORADCU A KRI- TÉRIÁ JEHO PROFESIONALITY.....	63
4.PROFESIONÁLNA ETIKA V SOCIÁLNO A DUCHOVNOM PORADENSTVE.....	98
5.ETICKÉ KRITÉRIÁ PRE PROFESIONALIZÁ- CIU SOCIÁLNEHO A DUCHOVNÉHO PO- RADCU.....	104
6.OBSAHOVÁ NÁPLŇ VÝCVIKU V SOCIÁL- NOM A DUCHOVNOM PORADENSTVE.....	115
ZÁVER.....	118
SUMMARY.....	120

RĚSUMÉ.....	123
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV...	126
MENNÝ REGISTER.....	131

Wprowadzenie

Praca socjalna, jako dyscyplina naukowa, ale także działalność praktyczna, przeżyła stosunkowo długi okres od jej wprowadzenia jako kierunku studiów na uniwersytety, a później poszerzając programy uczenia w szkołach średnich. Początkowo bagatelizowana, stała się w tym okresie uznanym zawodem, który ma swoje grupy docelowe i wypracowane metody pracy z nimi. Z biegiem lat praca socjalna na studiach licencjackich, a także w dalszej edukacji skryształizowała się na dwa podstawowe obszary wiedzy, z których czerpie środki do pracy z klientami. Pierwszym obszarem jest polityka społeczna, która obejmuje instrumenty prawne i instytucjonalne. Reprezentuje wolę polityczną przedstawicieli władzy wykonawczej z uwzględnieniem potencjału ekonomicznego i gospodarczego kraju. Drugi obszar to metody pracy socjalnej, czyli sposoby zastosowania istniejących aktów prawnych tak, aby odpowiadały na istniejące potrzeby klientów. Poradnictwo socjalno-duchowe należy do tej drugiej dziedziny wiedzy i znajduje zastosowanie

głównie tam, gdzie realizowana jest chrześcijańska praca socjalna, która jako jedna z nielicznych może zrealizować cel pracy socjalnej, czyli dokonać pozytywnej zmiany w osobie, głównie poprzez udostępnienie jej kompetencji społecznych. Koncepcja poradnictwa socjalnego i duchowego zaczęła się rozwijać w 2008 roku. Została z powodzeniem wdrożona w programie studiów „Dobroczynność i służba społeczna”, który jest realizowany na Prawosławnym Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Preszowskiego w Preszowie. Jest to program unikalny na słowackich uniwersytetach. W praktyce okazał się niezwykle pomocny nie tylko dla samej pracy socjalnej, ale wszędzie tam, gdzie konieczne jest pochylenie się nad człowiekiem z poszanowaniem jego godności, w połączeniu z wysokim profesjonalizmem, w oparciu o zasady etyki chrześcijańskiej i znajomość danej działalności ludzkiej. Chrześcijańska praca socjalna jest wykorzystywana głównie w poradnictwie społecznym, które następnie nabiera charakteru poradnictwa społecznego i duchowego. Dla ukończenia procesu tworzenia paradygmatu społeczno-duchowego w teorii pracy socjalnej, niezbędnym jest zdefiniowanie i postawienie wymagań, zarówno osobistych, jak i

zawodowych dla realizatora poradnictwa społecznego i duchowego.

I taki jest cel niniejszej monografii, samo uszczegółowienie koncepcji poradnictwa to nie wszystko, potrzebny jest jeszcze profesjonalny jej realizator, od którego oczekuje się profesjonalizmu, który umożliwi właściwe jej wdrożenie w praktyce pracy socjalnej. Bez określenia kryteriów nie można zagwarantować spełnienia i oczekiwanej realizacji tej koncepcji.

Autor

ÚVOD

Sociálna práca, ako vedná disciplína a hlavne praktická činnosť prešla relatívne dlhým obdobím od jej zavedenia ako študijného odboru na vysokých školách a neskôr rozšírila svoje študijné programy aj na stredných školách. Z pozície jej zaznávania a bagatelizovania sa za toto obdobie stala renomovanou profesiou, ktorá má svoje cieľové skupiny a taktiež vypracované metódy práce s nimi. Sociálna práca v jej pregraduálnej príprave, ako aj v ďalšom vzdelávaní sa rokmi vykryštalizovala do dvoch základných poznatkových oblastí, z ktorých čerpá zdroje pre prácu s klientmi. Prvou oblasťou je sociálna politika, ktorá v sebe zahŕňa legislatívne a inštitucionálne nástroje. Reprezentuje politickú vôľu reprezentantov štátnej exekutívy, s prihliadnutím na ekonomické a hospodárske možnosti krajiny. Druhou oblasťou sú metódy sociálnej práce, teda spôsob, cesta odovzdávania legislatívnych nástrojov a ich aplikácia smerom ku klientovi, s cieľom, aby účinok bol najefektívnejší. Sociálne a duchovné poradenstvo patrí do tejto druhej poznatkovej sféry a aplikuje sa hlavne

tam, kde sa realizuje kresťanská sociálna práca, ktorá ako jedna z mála dokáže realizovať cieľ, ktorý má sociálna práca, a to realizovať u človeka pozitívnu zmenu, hlavne uschopňovaním jeho sociálnych kompetencií. Koncept sociálneho a duchovného poradenstva sa začal rozvíjať počnúc rokom 2008. Úspešne sa implementoval do študijného programu Charitatívna a sociálna služba, ktorý sa realizuje na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove. Ide o program, ktorý je jedinečný v rámci slovenských vysokých škôl. Mimoriadne priaznivo sa uplatnil v praxi, a to nielen v sociálnej práci ako takej, ale všade tam, kde treba mať priaznivý, dôveryhodný prístup k človeku, v spojitosti s vysokou profesionalitou, zahrňujúc princípy kresťanskej etiky a odbornosti v danej ľudskej činnosti. Kresťanská sociálna práca sa hlavne uplatňuje v sociálnom poradenstve, ktoré následne nadobúda charakter sociálneho a duchovného poradenstva. Završenie procesu kreovania sociálno-duchovnej paradigmy do teórie sociálnej práce je potrebné zadefinovať a stanoviť požiadavky, jednak osobnostné a tak tiež profesionálne na realizátora sociálneho a duchovného poradenstva. A práve to je cieľom tejto monografie, preto, že koncept môže byť detailne

a precízne spracovaný, avšak nositeľ tohto konceptu musí byť dobre pripravený realizovať ho v praktickej sociálnej práci. Bez stanovenia kritérií nemožno zaručiť naplnenosť a očakávanú realizáciu tohto konceptu.

Verím, že predkladaná monografia bude finalizáciou kvalitného a plnohodnotného naplnenia konceptu sociálneho a duchovného poradenstva do praxe.

Autor

1. SOCIÁLNE A DUCHOVNÉ PORADENSTVO, ROZVÍJANIE NOVEJ PARADIGMY V SOCIÁLNEJ PRÁCI

Realizácia praktickej sociálnej práce ukázala potrebu tvorby novej paradigmy v sociálnej práci, ktorá by efektívnejšie odrážala spoločenskú potrebnosť riešenia celospoločenských a individuálnych sociálnych problémov. Potreba vyplynula aj z naplnenia cieľa sociálnej práce, ktorým je predchádzať, riešiť, eliminovať sociálne problémy, z hľadiska celospoločenského zahrňame do nich aj sociálno-patologické javy, jedincov, rodín, rôznych spoločenských skupín, komunít ale aj celej spoločnosti, realizovať v človeku pozitívnu zmenu, prostredníctvom ktorej dochádza aj k celospoločenskej pozitívnej zmene. Učiť človeka k nezávislosti, k prijímaniu slobodných rozhodnutí a v neposlednom rade vedieť znášať dôsledky svojich rozhodnutí. A tak, na základe tejto nevyhnutnosti, pri napĺňaní cieľa sociálnej práce, vznikala nová poradenská paradigma.

Sociálna práca je v súčasnosti renomovaná vedná disciplína, praktická činnosť a v neposlednom rade aj ako študijný odbor, v rámci ktorého vznikajú praxou žiaduce študijné programy. Sociálna práca sa

etablovala v systéme spoločenských a behaviorálnych vied, prostredníctvom ktorého by sme mali dokázať realizovať žiaducu, očakávanú spoločenskú progresivitu, ktorá sa prejavuje v schopnosti spoločnosti ako organického celku zabezpečovať a realizovať optimálne fungovanie society. Táto zmena sa dosahuje hlavne prostredníctvom realizácie individuálnej zmeny človeka v kontexte jeho sociálneho problému. Za pomerne krátku dobu existencie sociálnej práce ako vedy, sa jej potreba vykryštalizovala do rôznych odvetvových problematík, ktoré svoje miesto nachádzajú v kontexte prípravy na ich profesionálnu realizáciu a riešenie v rámci študijných programov sociálnej práce. Aktuálnosť a naliehavosť aplikácie poznatkov z vednej disciplíny sociálnej práce podnecuje množstvo faktorov, ktoré v súčasnosti prežíva celá spoločnosť. Aby sociálna práca ostala naďalej reflexívnou na súčasné problémy a aktuálne bola v kontexte spoločenského diania, a aby aj naďalej, aj keď v súčasnosti sa to celkom nedarí, bola iniciátorom a v konečnom dôsledku aj príčinou pozitívnej zmeny u človeka a jeho rodiny.

Súčasná postindustriálna, moderná doba je charakteristická nasledujúcou väčšinovou znakovitosťou:

- preferencia osobných záujmov nad celospoločenskými vyúsťujúcimi do krajného individualizmu,
- silný vplyv pragmatickej a existenciálnej životnej filozofie, ktorý vedie k racionalite každodenných činností a životných cieľov ako aj k existenčnej závislosti na individuálnom bytí,
- zvýšené požiadavky kladené na vitálnu kapacitu jedinca hlavne v oblasti profesijnej,
- obmedzuje sa intimita, súkromie, sociálne väzby založené na vzájomných sympatiách,
- absentuje korektnosť, vzájomná podpora, nezištnosť pomoci,
- absentujú prvky sociálnej opory v prípade ťaživých životných situácií,
- zintenzívňujú sa medzigeneračné konflikty,
- zvýšený tlak na schopnosť adaptácie vo vzťahu k spoločenským zmenám,
- nárast chudoby, sociálnych konfliktov a nepokojov,
- fenomén nezamestnanosti sa stáva štýlovým prejavom vlastnej existencie,
- nárast jedincov s poruchami správania a s prejavmi sociálno-patologických javov,

- starnutie spoločnosti, negatívne nastavená demografická krivka,
- absentuje duchovná obroda človeka,
- absentuje duchovná a psychická čistota svedomia,
- komercializácia spoločnosti,
- sekularizácia spoločnosti,
- tendencia straty vlastnej kultúrnej a národnostnej identity,
- globalizácia ako celosvetové hnutie,
- informatizácia života a budovanie vedomostnej spoločnosti,
- elektronizácia a zavádzanie moderných technológií,
- väčšia diferenciácia spoločnosti,
- tendencia ku konzumu, obmedzenie vlastnej kreativity života (Hangoni, T., M. Šip, 2015).

Sociálna práca ako nástroj spoločenskej a individuálnej zmeny je oprávnená reflektovať a vstupovať do jednotlivých načrtnutých problematík, a tým prispievať k dodržiavaniu konformnosti v spoločnosti. A preto je potrebné v ďalšom vývoji sociálnej práce ako vednej disciplíny akceptovať tieto východiská:

Pristupovať ku klientovi, človeku, k blížnemu holisticky, to znamená vnímať klienta ako človeka

s bohatým psycho-sociálno-spirituálnym svetom, vnímať ho ako jedinečnú bytosť a nenapodobiteľnou individualitou, vidieť ho v kontexte jeho rodiny, príbuzných, priateľov a známych, vnímať ho včítane sociálneho prostredia, v ktorom existuje. Nevidieť klienta, človeka ako problém, ale vidieť ho ako individuálnu bytosť, ako nositeľa tohto problému. Ťažisko sociálnej práce zamerať na človeka, na posilňovanie jeho osobnostných kapacít a problém, ktorý má, vidieť druhotne. Posilňujeme sociálne kompetencie človeka, vedieme ho k svojpomoci.

Uschopňovací proces realizovať hlavne prostredníctvom edukácie v sociálnej práci a edukačným sociálnym poradenstvom (Zakladateľkou edukačnej sociálnej práce na Slovensku je prof. Mária Machalová). Vzdelanie dáva človeku vlastné možnosti podieľať sa na vyššej kvalite prežívania životnej reality. Platí priama úmera, čím je vzdelanie vyššie, tým sa zvyšuje sociálna kompetencia človeka v spoločenskom živote. Rýchlejšie sa prispôsobuje zmenám, lepšie sa adaptuje na nové spoločenské podmienky, lepšie a rýchlejšie reflektuje požiadavky iných, lepšie chápe sociálne súvislosti, aktívne pretvára svoje spoločenské prostredie.

Posilňovať adaptačné mechanizmy na spoločenské a profesionálne zmeny u ľudí. Uvedomujúc si, že najsilnejším adaptačným mechanizmom je vzdelávanie, ktoré v súčasnosti plní hlavnú úlohu v procese prispôsobovania sa človeka sociálnym zmenám, pracovným činnostiam a k sociálnemu svetu, v ktorom koexistuje s inými. Sociálna práca práve prostredníctvom svojho vedného pododvetvia Sociálnej edukačnej služby bude túto požiadavku aktuálne naplňovať.

Hľadanie nových východísk pre praktickú realizáciu sociálnej práce. Teória sociálnej práce ako aj jej legislatívna základňa má veľmi dobre smerovanie, ktoré kopíruje vytýčený cieľ a úlohy sociálnej práce v spoločnosti, avšak nastavenie štátnych parametrov na realizáciu tohto cieľa a úloh nezodpovedá nastavenému optimu.

Príkladom tohto konštatovania je enormné množstvo klientov v sociálnej práci pripadajúcich na jedného sociálneho pracovníka ako aj stála administratívna zaťaženosť sociálnych pracovníkov (Hanganon, T., 2011).

Sociálnu prácu v inštitucionalizovanom systéme orgánov verejnej správy viac decentralizovať, sponzorovať priblíženie sociálnej pomoci a sociálnych

služieb občanovi do miesta jeho obydľia a komplexne ho posudzovať z jedného orgánu verejnej správy. Už aj v poreformných snahách sa táto vízia štátu nedarí naplňať. Napríklad, ešte stále platí už zreformovaný režim služieb zamestnanosti, že ak chce občan požiadať o poskytnutie dávky v nezamestnanosti, musí, ide o legislatívnu podmienku, sa zaevidovať na štátny orgán práce, sociálnych vecí a rodiny ako uchádzač o zamestnanie. Väčšia decentralizácia pomôže zmapovať účelnosť využitia dávok a sociálnych služieb ako aj väčšiu cielenosť v adresnosti poskytovania jednotlivých nástrojov sociálnej pomoci. Pri celkovej decentralizácii sa dá taktiež efektívnejšie reflektovať na potreby ľudí žijúcich v regiónoch.

Nevyhnutnosťou sa javí posilňovanie konkurencieschopnosti sociálnych služieb a služieb zamestnanosti. V súčasnosti pôsobenie neštátnych subjektov plní úlohu naplňovania deficitu sociálnych služieb. To znamená, tam kde štát kapacitne nestačí pokryť určitú potrebu sociálnych služieb, sprístupní na trh so sociálnymi službami neštátny subjekt. Táto skutočnosť však nie je o konkurencieschopnosti ale o vykrývaní spoločenskej potrebnosti. Pri tejto vízii nie je

možnosť nastavovať konkurencieschopnosť ani zlepšovať kvalitu sociálnych služieb.

Sociálna politika štátu, zadefinovaná prostredníctvom legislatívnych noriem a podľa jej základných východziech princípov je zameraná na aktívnu sociálnu politiku. To znamená, že štát prijíma také opatrenia a nástroje sociálnej politiky, ktoré by mali zabráňovať vzniku negatívnych sociálnych udalostí, ktoré by si následne vyžadovali riešenia zo strany kompetentných. Tento cieľ, ktorý má aj legislatívnu podporu je veľmi málo naplňovaný, v minimálnej miere, ak to má byť hlavný cieľ sociálneho pôsobenia musí nadobudnúť hlbší význam v realizácii preventívnych opatrení sociálneho sveta.

Ak v sociálnej práci ide o napĺňanie jej cieľa, t. j. realizácie individuálnej a spoločenskej zmeny, je potrebné pamätať na duchovno. Bez duchovného prístupu sa nedá pozitívna spoločenská zmena realizovať. Duchovný aspekt pre sociálnu prácu znamená možnosť, cestu, metódu navodenia trvalej zmeny človeka, ktorý bude kompetenčne schopný a ochotný zdieľať sociálne udalosti sociálneho sveta a bude tieto úlohy zvládať podľa všeobecne prijateľných spoločenských noriem prejavu jeho správania a myslenia.

Realizácia štátnych motivačných stimulov by mala iniciovať stimuly osobnostné. Týka sa to nastavenia súm životných miním, minimálnej mzdy, priemernej mzdy, výšky dávky pomoci v hmotnej núdzi ako aj dávok dôchodkového zabezpečenia. Touto cestou možno zabrániť dávkovým existenčným štýlom, zadlžovaniu občanov, aby sa prejavila výhodnosť práce z hľadiska jej ekonomického stimulu.

Zlepšovať poriadok v spoločnosti, približovať sa k ideálu sociálnej spravodlivosti založenej na rovnosti príležitosti všetkých občanov k dosahovaniu individuálnych cieľov a k naplňovaniu životných úloh.

V kontexte celosvetovej spoločnosti je potrebné vnímať podľa Strieženca (2005, s. 15) podmienky, ktoré zabezpečujú zachovanie ľudskej existencie a dôstojnosti a etickej zmysluplnosti v zásadách celosvetového spoločného dobra, ktorými sú:

- zmysluplný poriadok v spoločnosti,
- dodržiavanie pravidiel,
- funkčnosť inštitúcií a orgánov,
- kodifikovanie pracovno-právnych vzťahov,
- preventívne opatrenia v záujme vyváženého fungovania spoločnosti.

Venovať pozornosť ľudskému kapitálu, ako efektívnemu zdroju spoločenskej progresivity a zvyšovania ekonomického rastu národného kapitálu. Zo sociálneho aspektu ide o možnosti poskytovania vzdelania, sprístupňovania zdrojov pracovných miest, profesionalizácia, rozvíjanie sociálnych kompetencií a ich spôsobilostí. Ľudský kapitál sa kreje aj v činnosti sociálneho pracovníka, ktorý dotvára na osobnosti sociálneho klienta ľudský a osobnostný deficit cez prizmu sociálnej pomoci.

V súčasnej dobe, viac ako inokedy, vplyvom rôznych tempujúcich životných činností sa z pohody ľudskej existencie vytráca čas a priestor na sociálne väzby a vzťahy medzi nimi. Ide o veľmi dôležitý fenomén ľudskej existencie, nakoľko sociálne vzťahy určujú osobnostnú integritu človeka, formujú jeho duchovný, sociálny a praktický každodenný život a vytvárajú v človeku pohodu alebo nepohodu, stres, napätie, strach. Narušené sociálne väzby veľmi ovplyvňujú kvalitu života každého jednotlivca, cez túto narušenosť dochádza k rôznym sociálno-patologickým javom v rôznych societach, počnúc rodinou a končiac spoločnosťou. Z uvedených dôvodov sa otvára nová kompetencia sociálnej práce, naučiť jed-

notlivcov vyváženosti individuálneho progredovania, respektíve regredovania v spoločenských vzťahoch na stav spoločensky aj osobnostne žiaduceho normatívu pri zachovaní sociálneho zdravia jedinca.

„Pod sociálnym zdravím chápeme normálne, bez výrazných problémov, existenčné fungovanie jednotlivca, rodiny alebo inej spoločenskej skupiny v sociálnom prostredí, ktoré má na nich formatívny vplyv v intenciách spoločenských normatívov“ (Hangoni, T., 2011, s. 119).

Z predmetnej reflexívnej diskusie je zrejmé, že za určité nie dlhšie trvajúce obdobie sa umocnilo na význame a úlohách sociálnej práce ako vednej ale aj ako praktickej disciplíny. Postupne z trendu spoločenskej nevyhnutnosti a osobnostnej potrebnosti si nachádza ďalšie polia svojich kompetencií a sociálnych intervencií. Samozrejme, že ako veda reflektuje na potreby praxe a preto sa poznatkovo kryštalizuje a precizuje do dokonalejších a transparentnejších rovín vedeckého bádania. Jednou z takýchto rovín je rovina aplikácie duchovna a kresťanského východiska do jej multidimenzionálnych sfér sociálnych intervencií. Čo je javom prirodzeným, nakoľko vo svojej praktickej činnosti vzišla práve z kresťanstva a v súčasnosti sa spoločne s ním vedecky kreuje v poznatkovej a hodnotovej sfére.

Sociálne poradenstvo znamená poskytovať klientom informácie, rady, odporúčania, návody, orientácie v sociálnom svete, o jednotlivých nástrojoch sociálnej politiky, či už inštitucionálnych alebo legislatívnych na základe osvojených sociálnych kompetencií. Sociálne poradenstvo z hľadiska jeho úrovne poskytovania delíme podľa zákona NR SR č. 448/2008 Z. z. v znení neskorších predpisov na:

- Základné sociálne poradenstvo
- Špecializované sociálne poradenstvo

Základné sociálne poradenstvo podľa tohto zákona je posúdenie povahy problému fyzickej osoby, rodiny, alebo komunity, poskytnutie základných informácií o možnostiach riešenia problému a podľa potreby aj odporúčanie a sprostredkovanie ďalšej odbornej pomoci. Základné sociálne poradenstvo je súčasťou každej sociálnej služby poskytovanej podľa zákona o sociálnych službách.

Základné sociálne poradenstvo je založené na poskytovaní základných informácií o danom sociálnom jave, o možnostiach jeho prekonávania, o spôsobe vyriešenia sociálneho problému. Má interdisciplinárny charakter, to znamená, že má hlbší záber v rámci riešenia daného sociálneho problému, ale aj s javmi, ktoré súvisia s jeho riešením.

Špecializované sociálne poradenstvo podľa zákona o sociálnych službách je zistenie príčin vzniku, charakteru a rozsahu problémov fyzickej osoby, rodiny alebo komunity a poskytnutie im konkrétnej odbornej pomoci.

Špecializované sociálne poradenstvo predstavuje vyššiu úroveň sociálneho poradenstva, kde sa už od sociálneho poradcu vyžaduje zvládnutie sociálnej diagnostiky, uplatňovanie jednotlivých metód sociálnej práce a disponibilita špeciálnymi informáciami z rôznych oblastí sociálneho sveta ako znalosť realizácie poradenského procesu aj z hľadiska poradenských prístupov. V sociálnom poradenstve máme štyri poradenské prístupy.

Prvým je dynamický prístup, ktorý je založený na princípe determinácie súčasného správania minulosťou a na využívaní princípu kauzality. Ide tu aj o prácu s nevedomými silami a motívmi klienta, ktoré ovplyvňujú jeho momentálne správanie a situáciu bez toho aby si ich uvedomoval (Gabura, J., 2005). Medzi klientom a sociálnym pracovníkom je nerovnocenný vzťah. Sociálny poradca radí, odporúča, koordinuje, prikazuje, klient poradenského procesu je prijímateľom uložených opatrení. V kontexte sociálneho a duchovného poradenstva klient

prijíma to, čo je preňho výhodné a dobré, riadi sa odporúčaniami a radami poradcu, ktorým môže byť aj duchovný. Veľakrát je tento princíp uplatňovaný v duchovnom poradenstve. Tento prístup sa snaží o rekonštrukciu alebo znovuoobnovenie tých prejavov správania, ktoré boli pozitívne, ale určitým spoločenským zásahom, alebo nepriaznivou sociálnou udalosťou sa vytratili z osobnostnej výbavy človeka. Nevylučuje ani proces osvojovania si nových, žiaducich prejavov správania.

Behaviorálny prístup v sociálnom poradenstve je založený na tom, čo sa človek v živote naučil alebo nenaučil. Podčiarkuje hlavne sociálne učenie, prostredníctvom ktorého si človek osvojuje príznačné ľudské prejavy správania. Vzťah medzi sociálnym poradcom a jeho klientom je výchovno-vzdelávací, s cieľom naučiť klienta žiaducemu sociálnemu správaniu, osvojiť si hodnoty, postoje, názory, ktoré korešpondujú s jeho potrebami a ktorých napĺňanie nie je v rozpore s konformitou spoločnosti. Sociálny pracovník odstraňuje chybné návyky a prejavy klienta. Učí ho nadobudnúť sociálne kompetencie, aby bol schopný sám, bez akejkoľvek pomoci prekonávať životné prekážky. Sociálna práca reflektovala aj túto

skutočnosť, snažiť sa vytvoriť a do praxe implementovať edukačnú paradigmu. Jednalo by sa o edukačnú sociálnu prácu, respektíve preventívnu sociálnu prácu, nakoľko ak človeka sociálne, kompetenčne pripravíme na život, vytvárame uňho obranné mechanizmy pred vznikom rôznych nepriaznivých sociálnych situácií, ktoré už dokáže sám vyriešiť. Toto je jedna z ciest k nezávislosti človeka. V sociálnom a duchovnom poradenstve pristupujeme k učeniu človeka prostredníctvom Svätého písma, učenia svätých otcov a kresťanskej tradície.

Experienciálny prístup v sociálnom poradenstve. Vníma človeka ako aktívnu bytosť s potenciálom k ďalšiemu rastu, preto sa nesústreďuje na odstránenie symptómu, či rekonštrukcie osobnosti podľa cieľov poradcu, ale zameriava sa na dosiahnutie vyššieho stavu vedomia klienta, aby si klient uvedomil svoje možnosti a schopnosť, naučiť sa ich využívať. Experienciálny prístup vidí patologický koncept v strate zhody medzi vonkajším a vnútorným prežívaním (Gabura, 2005). V sociálnom a duchovnom poradenstve ide o vnímanie človeka s jeho potenciálom, ktorý sociálny poradca rozvíja a spolu s klientom ho dostáva do takých dimenzií, ktoré umožnia klientovi lepšiu realizáciu v jeho sociálnom svete,

lepšiu sociálnu orientáciu, s vysokou pravdepodobnosťou aktívne pozitívne zasahovať do sociálneho prostredia, v ktorom žije.

Súčasná situácia napovedá skutočnosti, že uplatňovanie len jedného prístupu ku klientovi nie je možné a preto sa sociálny poradca sústreďuje na výber poradenského prístupu, ktorý zvažuje na základe dvoch ukazovateľov:

- osobnosť klienta
- problém, ktorý klient má

Pri uplatňovaní rôznych poradenských prístupov hovoríme o takzvanom eklektickom poradenstve.

Sociálne poradenstvo na Slovensku je typickým príkladom eklektického poradenstva. Sociálny poradca je teoreticky pripravovaný na všetky prístupy v poradenstve a výsledkom jeho vzdelania a výcviku je schopnosť využívať účinné prvky všetkých prístupov v snahe čo najúčinnnejšie a najefektívnejšie pomôcť klientovi, rodine, skupine či komunite (Gabura, 2005).

Špecializované odborné poradenstvo znamená zameranie na takých klientov, ktorých riešenie vyžaduje špeciálne vedomosti, sociálne kompetencie a znalosť uplatňovania poradenských prístupov.

1.1.Inštitucionálne základy sociálneho a duchovného poradenstva

Inštitucionálne základy sociálneho a duchovného poradenstva sú ukotvené jednak na orgánoch verejnej správy a na neštátnych subjektoch. Na orgánoch verejnej správy sú to hlavne úrady miestnej špecializovanej štátnej správy, ktorými momentálne, už dlhšiu dobu sú úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, vrátane ústredia, orgány centrálnej štátnej správy, ako sú ministerstvá, ústredia jednotlivých orgánov miestnej štátnej správy, Centrum pre medzinárodnú ochranu detí a mládeže... a podobne. Ďalej sú to orgány miestnej samosprávy, obce a mestá a taktiež regionálnej samosprávy, ktorú tvoria vyššie územné celky (župy) a v neposlednom rade aj verejnoprávne inštitúcie, ako napríklad sociálna poisťovňa, jej pobočky a ústredie. Do neštátnych subjektov zaraďujeme poskytovateľov sociálnych služieb prostredníctvom neziskových organizácií, ale aj taký dôležitý neštátny subjekt, ako je Cirkev. Akcent na tento neštátny subjekt kladieme z dôvodu rozšírenia sociálneho poradenstva o duchovné poradenstvo. A teda, aj duchovný, kňaz môže byť realizátorom sociálneho a duchovného poradenstva. Ak kňaz radí

veriacemu, blížnemu v určitých životných situáciách, nemal by ho pri svojich radách odtrhávať od sociálneho kontextu, do ktorého je organicky včlenený. Tým dáva duchovnému poradenstvu pridanú hodnotu. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že všetky orgány verejnej správy, ktoré zastupujú ich pracovníci, majú v popise svojich pracovných činností poskytovať sociálne poradenstvo. Prax ukazuje realitu, že len veľmi skromná časť sociálnych pracovníkov uplatňuje túto pracovnú povinnosť, ktorá je priamo uvedená v ich pracovnej náplni. Význam poradenského procesu spočíva aj v tom, že na klienta sa pozeráme komplexne, celistvo, neodtrhujeme problémy od seba a selektívne ich neriešime, tu je potrebné uplatňovať striktný holistický prístup, už aj zo skutočnosti, že všetko so všetkým súvisí. K profesionálnej cti sociálneho poradcu patrí aj tá skutočnosť, že kvalifikovane radí v bazálnom, základnom poradenstve, klientovi poskytuje relevantné informácie o súvislostiach, ktoré narušili jeho osobnostnú integritu. Očakáva sa, že aspoň v intenciách organizácie, v ktorej pracuje. V súčasnosti na túto potrebu zareagovali úrady práce sociálnych vecí a rodiny, ktoré zriadili oddelenia služieb občanovi. Na týchto odde-

leniach dochádza k prvému kontaktu klienta a sociálneho pracovníka, pracovníci tu radia klientom v rámci bazálnych poradenských služieb v oblasti:

- riešenia hmotnej núdze
- sprostredkovania zamestnania
- aktívnej politiky trhu práce
- kompenzácie sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia
- uplatňovania štátnych sociálnych dávok

a keďže tieto vymenované náležitosti súvisia aj s činnosťou iných orgánov verejnej správy, je potrebné na bazálnej úrovni informovať aj o týchto súvislostiach. Napríklad, ak príde nezamestnaný klient sa zaevidovať k sprostredkovateľovi zamestnania, sociálnemu poradcovi, jeho legitímnu otázkou bude aj to, či má nárok na poberanie podpory v nezamestnanosti, pričom túto vypláca príslušná pobočka sociálnej poisťovne. Aj napriek tomu, že predmetná otázka nie je v jeho agende, kompetencii, mal by vedieť na ňu klientovi v rámci bazálneho poradenstva odpovedať. Samozrejme výkon tejto agendy vyžaduje vysokú erudíciu a odbornosť sociálneho poradcu. Nie každý túto pozíciu zvládne. Pri sprevádzkovaní týchto oddelení na úradoch práce, veľa pracovníkov z tohto

úradu odišlo. Tu sa vyžaduje dobrá orientácia v dynamicky meniacich sa právnych normách v oblasti sociálneho zabezpečenia, flexibilita v nachádzaní súvislostí a následných riešení. V sociálnom a duchovnom poradenstve je tak potrebné profesionálne vybaviť sociálneho pracovníka a taktiež aj kňaza, pretože to sú dve kompetentné osoby, za ktorými chodia ľudia so svojimi sociálnymi a duchovnými problémami

1.2 Duchovno v poradenskom procese

Duchovno do poradenského procesu pretavujeme prostredníctvom kresťanských princípov, ktoré sú ukotvené v Evanjeliu a tvoria východzí základ pre kresťanskú paradigmu implementovanú do sociálneho a duchovného poradenstva. Tieto základné tézy sme sformulovali do kontextu kresťanstva vo vzťahu k sociálnemu bytiu človeka.

Vznik kresťanstva znamenal aj iný prístup človeka k človeku, znamenal hodnoty, ktoré sa v súčasnom svete pomaly profanujú vplyvom komercializácie spoločenského života. Z koreňov kresťanstva pramení aj nezištná pomoc, ktorá po vzore jeho za-

kladateľa Isusa Christa sa stáva hlavnou ideou a vyviera z prameňa lásky, lásky k blížnemu a lásky k Bohu. Kresťanstvo predstavuje aj novú kvalitu sociálnych vzťahov založenú na vzájomnej láske, pomoci, obetavosti a nezištnosti. Kolískou kresťanstva sa stala pomoc núdznym, chorým, nemohúcim, starým, sirotám, vdovám a podobne. Išlo o prvú organizovanú, inštitucionálnu pomoc pre ľudí, ktorým nevedel a nechcel nikto iný pomôcť. Preto kresťanstvo považujeme ako iniciátora vzniku pomoci ľuďom v núdzných situáciách, považujeme ho zdroj vzniku sociálnej práce. Kresťanstvo nesie v sebe minimálne dva výrazne profily, ktorými človek získava svoju duchovnú a sociálnu kompetenciu. Stará sa o duchovný a sociálny svet človeka, pričom sú to dva najdôležitejšie atribúty existencie jedinca v pozemských existenčných intenciách. Systematicky poznatkovo a rozvíjaním nových poznatkov, vedou, sa rozvíja v dvoch humanitných a spoločenských vedných odboroch, a to v teológii a sociálnej práci. Pričom, a spoločenská prax umocňuje toto tvrdenie, jedna hodnotovo poznatková disciplína sa od druhej odtrhnúť nedá, oni spolu súvisia a vzájomne sa kreujú. Táto kreativita má na jedinca obrovský dopad, vezmúc do úvahy overenú skutočnosť, podľa ktorej sociálny a

duchovný svet človeka je veľmi silným, ak nie najsilnejším determinantom ľudskej psychiky a ľudská psychika vo výraznej miere determinuje somatické, fyziologické zdravie človeka. Aj v rámci tohto tvrdenia je potrebné uplatňovať v konkrétnej premennej duchovna a sociálneho prostredia vo vzťahu k pomoci človeku, t. j. v sociálnom a duchovnom poradenstve, systémový prístup a mať na pamäti sféry dosahu tohto poradenského procesu.

Kresťanská sociálna práca realizovaná kresťanským sociálnym pracovníkom sa snaží o integráciu jednotlivých zložiek osobnosti v duchu kresťanskej morálky. Integruje človeka vnútorne, zoceluje ho hlavne v jeho psychických a sociálnych funkciách ako aj navonok, kde posilňuje jeho kompetencie v sociálnych väzbách v danom sociálnom prostredí.

„Kresťanské dimenzie sociálnej práce sú neodškriepiteľné. Presviedčajú nás o tom aj dejiny sociálnej práce a dejiny sociálnej starostlivosti. Miluj blížneho svojho ako seba samého je základom každej altruistickej smerovanej pomoci človeka človeku. Samaritán či filantrop nám ukazujú ako milovať blížneho, ako pomáhať iným. V kresťansky orientovaných krajinách sa táto hodnota sprostredkúva z generácie na generáciu. Preto aj vzťahy medzi

ľuďmi od nepamäti ovplyvňuje snaha pomáhať tým slabším, núdzným a potrebným. Nie je to samoúčelné, pretože dobrý pocit z poskytnutej pomoci má nielen ten, komu pomáhame, ale aj ten, kto pomoc poskytuje“ (Vavrečková, V., 2005, s. 150 -151).

Kresťanská filozofia pomoci je založená na láske k blížnemu, ktorý je stvorený podľa Božieho obrazu. Prejavy tejto lásky sú obsahovým naplnením kresťanskej sociálnej práce.

Kresťanský sociálny pracovník vo všeobecnom poňatí plní všetky úlohy tak, ako ich plní aj iný sociálny pracovník. Teda jeho nevyhnutnosťou je disponovať takými osobnostnými vlastnosťami ako má svetský sociálny pracovník. Legislatívu a ďalšie nástroje pomoci je potrebné ovládať pri aplikácii účinnej pomoci klientovi. Kresťanský sociálny pracovník sa pri prezentovaní svojho poslania a úloh javí ako-usi nadstavbou sociálneho pracovníka. Práve od kresťanského sociálneho pracovníka sa očakáva vyvolanie pozitívnej zmeny v myslení, správaní a konaní klienta.

Predpoklady :

- **pomáhať človeku v núdzi, v náročných, pre-
ňho nezvládnuteľných životných situáciách**

Pomoc a pomáhanie boli fenomény, ktoré tu boli od nepamäti. Pomáhať človeku v núdzi je pre kresťanského sociálneho pracovníka základným kritériom jeho živej viery a účasti v Cirkvi. Pravý veriaci, tobôž kresťanský sociálny pracovník, svojou službou blížnemu má prezentovať živú vieru v Christa. Preto nemôže byť nevšímavý voči svojmu okoliu. On je súčasťou a svedectvom živého spoločenstva s Christom a blížnymi, tvoriacimi jedno mystické Telo Christovo. Poskytovanie pomoci blížnym nemá byť pre kresťanského sociálneho pracovníka len otázkou pracovnej povinnosti, slušnosti alebo súcitu, ale predovšetkým prejavom lásky k svojmu blížnemu ako Božiemu obrazu (Gerka, M., 2009).

Práve takáto pomoc núdznemu nachádza svoje opodstatnenie pri prekonávaní stavu núdze. Tento stav sa nedá vyriešiť len poskytnutím dávky pomoci v hmotnej núdzi, ale aj individuálnym a jedinečným prístupom človeka k človeku v duchu Christovho evanjelia. V tejto forme pomoci ide o sprevádzanie

človeka nepriaznivosťou životných okolností s výrazným pocitom poskytnutia zainteresovanosti na sociálnom probléme, ktorý klient má. Veľa krát nastáva situácia, že v prípade, ak klientovi nemožno pomôcť v rámci momentálne platnej legislatívy, aj napriek tomu je potrebné prejaviť záujem o klienta, o celú jeho osobnosť a prejaviť zdieľanie jeho životnej situácie. Klient dostane silu presvedčenia vo vlastné schopnosti, nádej, vôľu prekonať životnú prekážku a navyiac sa mu sociálny pracovník stáva blížnym, ktorému možno dôverovať a spolupracovať s ním. Je to mimoriadne významný moment v sociálnej intervencii, pretože môže byť zdrojom motivácie mobilizácie vlastných síl, ktoré následne prekonajú stav hmotnej, či sociálnej núdze a vyrieši sa tým klientov sociálny problém.

Táto poskytovaná pomoc blížnemu musí prameniť z opravdivej lásky k Bohu, k blížnemu, len vtedy bude účinná a bude mať charakter dlhodobého pôsobenia na blízneho. Láska sama o sebe je forma pomoci blížnemu. *„Láska je trpezlivá, láska je dobrotivá, nezávidí, nevypína sa, nevystatuje sa, nie je nehanebná, nie je sebecká, nerozčuľuje sa, nemyslí na zlé, neteší sa z nepravosti, ale raduje sa z pravdy. Všetko znáša, všetko*

verí, všetko dúfa, všetko vydrží. Láska nikdy nezanikne“
(Kor 13,4-8).

Tento predpoklad v práci kresťanského sociálneho pracovníka je založený na nezištnej pomoci človeka blížnemu, na prejave ovládania takých sociálnych kompetencií ako je empatia, asertivita a sociálne cítenie. Zároveň terminologicky poukazujeme na odlišnosť hlavne pojmov empatia a sociálne cítenie, čo nepovažujeme za synonymné pojmy.

Pod **empatiou** rozumieme schopnosť, psychosociálnu spôsobilosť, ktorá môže prerásť do osobnostnej vlastnosti, precitovať a prežívať to, čo prežíva iná osoba. U kresťanského sociálneho pracovníka ide o jav spoluprecitovania a spoluprežívania, určitého zosobnenia sa so životom klienta sociálnej práce, blížneho, zdieľanie jeho sociálneho problému prostredníctvom vzájomného spoluprežívania.

Pod **sociálnym cítením** rozumieme osobnostnú vlastnosť človeka, ktorá je príznačná pre každého sociálneho pracovníka, zvlášť pre kresťanského, a teda mal by ňou disponovať. Je to z osobnosti prameniaca predpoklad človeka, ktorý je založený na potrebe pomáhať svojmu blížnemu, bez akéhokoľvek momentu

sebanásilia. Pomáhať s potešením, s pocitom dobrého konania a zadosťučinenia (Hangoni. In: Ondrušová 2009, s. 57).

Pričom poukazuje aj na tú skutočnosť, že sociálne cítenie má svoju konkrétnu podobu v empatii.

- **vyznávať kresťanskú vieru, poznať Christovo Evanjelium**

„Kresťanský sociálny pracovník má slúžiť v zmysle svojho poslania a životného naplnenia v duchu Christovho Evanjelia (Gerka 2009 s. 8). Má dbať na to, aby ovocie Ducha svätého bolo súčasťou jeho osobnosti, aby vždy vo svojom vnútri cítil prítomnosť blahodäte Svätého ducha (Župina 2003, s. 128). Tento predpoklad vnáša do procesu sociálnej intervencie s klientom, blíznym, ľudské teplo, hrejivý pocit, vzťah plný kresťanskej lásky, oddanosti pomoci blížnemu. Sociálnemu pracovníkovi sa cez prizmu tohto predpokladu otvára nový pohľad na osobnosť klienta sociálnej práce, dovoľuje mu za každých okolností klientovho prejavu zachovávať voči nemu dôstojnosť a úctu človeku ako na obraz Boží stvorenej bytosti.

„Cirkvou sprostredkovaná viera a zodpovedajúce mravné správanie sa sú predovšetkým osobnou záležitosťou každého jednotlivca. Predpokladajú milosť, slobodu

a svedomie u jednotlivca, a preto ich nie je možné spoločensky vynútiť, napríklad politickými rozhodnutiami alebo právnymi štruktúrami“ (Ockenfels. In: Vavrečková 2005, s. 150).

Zároveň v kontexte tejto interpretácie je potrebné dať do pozornosti skutočnosť, že kresťanský sociálny pracovník musí konať skutky viery. Bez skutkov by viera ostala len duchovným fenoménom, bez jej konkrétneho odrazu v reálnej skutočnosti, by ostala ne naplnená.

Človek a teda aj kresťanský sociálny pracovník sa stáva Božím spolupracovníkom len vtedy, ak koná skutky viery, ktoré zahrňujú slová, činy, myšlienky, túžby, želania a všeobecne všetky postoje a činnosti človeka, pre ktorého je otázka viery prvoradá a určujúca. Samotné ľudské skutky samé o sebe, teda bez prítomnosti viery sú samoučelné, v dôsledku čoho v žiadnom prípade nestačia pre získanie spravodlivosti a ospravedlnenia u Boha (Pružinský. In: Župina 2010, s. 38).

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na akútny nedostatok tohto predpokladu v samotnej sociálnej práci, v ktorej sa jedinečnosť a osobitosť individua potiera a uplatňuje sa len dikcia zákona a administrácia. Týmto sa neguje celkový cieľ sociálnej pomoci

blížnemu. Ak sa tento predpoklad v sociálnej práci nenapĺňa, dochádza následne zo strany klienta, blížneho, k nedôvere a k nutnosti spolupráce so sociálnym pracovníkom, za účelom dosiahnutia určitej výšky dávky, resp. sociálnej služby. Takáto sociálna práca ho neuschopňuje dosahovať na svojej osobnosti pozitívne zmeny. Tam, kde očakáva pomoc, jej poskytovateľ mu ju dáva len substitučne, t.j. nahrádza mu príjem, ktorý mu absentuje, ale nevytvára mu systém sociálnej opory.

- **byť klientovi vzorom dobrého kresťana**

Dobry kresťan miluje blížneho svojho ako seba samého. Je prejavom kresťanskej lásky, ktorú napĺňa v konkrétnych formách pomoci. Sociálny pracovník ako dobrý kresťan, prejavujúci sa morálnym správaním, hodnotovou orientáciou a svetonázorovou orientáciou viery vo všemohúceho boha, je pre sociálneho klienta formatívno - kreačný prvok, ktorý sa realizuje prostredníctvom sekundárnej socializácie klienta. Ide tu o tzv. funkcionálny, nezámerný výchovno-socializačný vplyv, ktorý sa cestou podvedomia dostáva ku klientovi sociálnej práce. Tento predpoklad v práci kresťanského sociálneho pracovníka je veľmi dôležitý, nakoľko prehlbuje vzťah dôvery

medzi ním a sociálnym klientom a tým urýchlíuje proces úspešnej sociálnej intervencie. Prekurzorom v tomto predpoklade je kongruentnosť, ktorá sa prejavuje v hlbokej viere k Bohu a následne v každodennom správaní podľa božích prikázaní.

Stotožňujeme sa s tvrdením Kuzyšina (2007, s. 56-57), podľa ktorého kresťanský sociálny pracovník má byť osobnosťou, ktorá v očiach blížneho má vysoký morálny kredit, veľké duchovné skúsenosti, ktoré je hodné napodobňovať. Je veľmi potrebné, aby zrozumiteľne a presvedčivo vedel definovať podstatu príčin a východísk z danej situácie blížneho. Jeho argumentmi majú byť nielen cenné rady z oblasti práva, medicíny, psychológie, ale zvláštny dôraz má klásť na náboženské, duchovné východiská s tým, že ak hriechom človek upadol do nešťastia, tak uvedomenie si svojho poklesu a pokánie sú prvými predpokladmi a podmienkami úspešného východiska zo situácie.

- **poskytovať klientovi duchovné poradenstvo**

Pod duchovným poradenstvom chápeme komplex odborných služieb ľuďom pri riešení takých zložitých životných situácií, ktoré títo ľudia spojujú

s duchovnou oblasťou, pričom cieľom tohto poradenstva je podobne ako u iných oblastí poradenstiev podporiť orientáciu klienta v jeho situácii, zoznámiť ho s rôznymi možnosťami riešenia jeho situácie a motivovať ho k samotnej realizácii týchto možností (Vojtišek, Z., In: Krahulcová, B., 2008, s. 141-142). Celý systém tohto duchovného poradenstva je smerovaný k posilneniu a k uschopňovaniu vlastného vedomia prostredníctvom ktorého sa človeku dostáva zdroj vlastnej pomoci prekonať sociálny problém. Hlavným mediačným prostriedkom tohto poradenstva je duchovné slovo.

Ako vidíme v tomto poradenskom procese ide o náročný komunikačno – persuačný proces, ktorý predpokladá zvládnutie metód a techník duchovného poradenstva. Ide o vnútorný oslobodzujúci moment u sociálneho klienta, ktorý silou duchovna ho oslobodzuje od ťarchy problému, ktorý klient zdieľa a tak ho odblokuje k nachádzaniu spoločných možných riešení pri odstraňovaní jeho problému.

V tejto súvislosti je potrebné poukázať na skutočnosť, že na kresťanskej báze založené poradenstvo dnes v inštitucionalizovanej podobe neexistuje. Blížni, kresťania, ktorí sa dostanú do životnej situá-

cie, v ktorej pociťujú potrebu sociálneho, alebo spoločenského poradenstva, majú momentálne viacero možností, pričom ani jedna z nich nevzbudzuje optimizmus:

- požiadať o pomoc svojho kňaza, ktorému väčšinou chýba čas, rovnako ako špecializované vedomosti a zručnosti,
- hľadať pomoc v niektorom nešťátnom subjekte orientujúcom sa na pomoc blížnym, napríklad Domy charity,
- obrátiť sa o pomoc na poradne, pracujúce väčšinou na báze ateizmu,
- hľadať pomoc v príslušných občianskych združeniach,
- dúfať, že práve oni náhodou narazia v takejto poradni na odborníka, poradcu kresťana,
- spoľahnúť sa na vlastné intelektuálne sily a štúdium príslušnej literatúry (Matulay, S., E. Matulayová 2008, s. 8).

- **rozvíjať svoj duchovný rast**

Tak ako v každej profesionálnej sfére spoločenského života aj v oblasti duchovného života človeka je potrebné sa vzdelávať. Vzdelávanie orientovať na

učenie v teologických disciplínach, ktorých východisko je v učení o diele a živote Isusa Christa. O kresťanských východiskách sociálnej práce a o úlohách a poslaní Cirkvi v sociálnej pomoci od ranokresťanských čias po súčasnosť. Aktualizovať biblické príbehy a poukazovať na ich múdrosť a prekonávanie doby ako aj na aplikovateľnosť ich použitia. Samozrejme aj tu je priorita kladená na samovzdelávanie a somoutvrdzovanie sa v triadologickom chápaní Boha, ktorý určuje jeho vlastnosti ako samobytnosť, nemeniteľnosť, nezávislosť, všemohúcnosť a všadeprítomnosť.

- **schopnosť filantropie**

Filantropia ako v plnovýznamovom poňatí predstavuje lásku k človeku, lásku, ktorá je nezištná, oddaná a neočakáva úmernosť pomoci a pochopenia od jej prijímateľa. Filantropia vychádza z osobnostných dispozícií človeka a je mu vlastnou, len je ju treba v človeku objavovať a rozvíjať. Pravá filantropia je filantropiou lásky k blížnemu, lásky k Bohu. Filantrop miluje svojho blízkeho ako seba samého.

Filantropia má široký záber. Nejde tu len o nakŕmenie hladných a napojenie smädných, ale i o prežívanie spoločnej lásky, o budovanie zdravej spoločnosti. Preto k filantropickej službe nepatrí len, napríklad, pomoc týranej matke s dieťaťom, ale aj pomoc pri problémoch v manželstve, vrátane samotnej prípravy na vstup do manželstva. Keďže si zdravie zachováme správnou životosprávou, tak aj filantropické aktivity majú vychádzať z úsilia Cirkvi o duchovnú formáciu každého jednotlivca – člena Cirkvi. Cirkev ako učiteľka a držiteľka cirkevnej Tradície má uvažovať o tom, či je jej hlas zrozumiteľný v danej dobe ako výzva pre filantropické aktivity svojich členov. Je to nutné aby najmä dušpastieri v jednotlivých cirkevných obciach i vedenie Cirkvi, ako aj filantropické cirkevné zariadenia zvážili, v akom smere je potrebné uskutočňovať nápravy (Gerka, M., 2007, s. 17).

Ducha filantropie je veľmi ťažko rozvíjať a zdokonaľovať, keďže je to ľudská vlastnosť a nie každý ňou disponuje. Túto vlastnosť od človeka nemožno vyžadovať ani očakávať, vnútorná hybná sila pomoci u človeka vo vzťahu k filantropii mu musí byť daná a až potom ju možno rozvíjať a zdokonaľovať.

- **schopnosť altruizmu**

Altruizmus môžeme charakterizovať ako nezištnosť pomoci, nasadenie fyzická a ducha vôle pomáhať svojmu blížnemu, bez nároku na odmenu alebo inú formu prejavu vďaky.

Altruista sa snaží potláčať svoje vlastné záujmy nielen tým, že nezištne slúži blížnym, ale že prvoradosť svojej aktivity vidí v pomoci druhému a teší sa z nej a osobnostne ho táto činnosť naplňuje. Často tak koná na úkor svojich vlastných potrieb a záujmov. Pre pravého altruistu je blaho iného dôležitejšie ako jeho vlastné. Podobne ako filantropia tak aj altruizmus sú osobnostné vlastnosti, ktoré možno rozvíjať a zdokonaľovať v duchu Christovho Evanjelia a naplňovať jeho reálnu, konkrétnu podobu v práci so sociálnym klientom.

Na záver tohto kompendia požiadaviek kladených na osobnosť kresťanského sociálneho pracovníka, je potrebné ešte zdôrazniť, že kresťanský sociálny pracovník musí predovšetkým veriť, že:

- Ťažkosti s ktorými sa v živote stretávame, ale aj ľudské zlyhania a stroskotania majú svoj zmysel.
- Boh vedel, že je to pre moju dušu dobré

a preto to dopustil.

- Všetko, čo Boh dopustí je nadmieru zmysluplné a účelné. Preto človek nesmie stratiť dôveru k Bohu ani pri svojich najväčších ťažkostiach (Matulay, S., E. Matulayová 2008, s. 76).

Pretavenie kresťanstva do sociálneho a duchovného života človeka znamená vysoko pozitívne orientovať jeho hodnotovú orientáciu, životný postoj a životný cieľ. Toto pretavenie sa realizuje prostredníctvom kresťanskej sociálnej práce, ktorej špecifiká, prostredníctvom jej realizátorov, sme sa snažili objasniť a hlavne zdôvodniť význam realizácie práve takejto sociálnej práce na Slovensku. Je to nový trend uberania sa praktickej sociálnej práce, ktorá je založená na stále aktuálnych základoch kresťanstva.

Problematikou duchovného a sociálneho poradenstva sa zaoberá aj sociálna teológia, ako progredujúca a mimoriadne spoločensky žiadaná vedná disciplína, ktorej predmetom záujmu sú: *„procesy a objekty duchovného a sociálneho sveta, ktoré sa snažia o symbiotickú jednotu človeka s Božím slovom a jeho učením“* (Hangoni, T. 2017).

Sociálna teológia, aplikujúc duchovný princíp v práci s klientom sociálnej práce, by mala rozvíjať tieto duchovné a sociálne kompetencie duchovných a sociálnych poradcov:

- Zdieľanie problému klienta, schopnosť vcítiť sa do prežívania jeho momentálnej, pre neho vnímateľnej znevýhodnenej sociálnej situácie, teda aplikovať primeranú mieru empatie.
- Spoločná modlitba klienta a duchovného poradcu k všemohúcemu Bohu o vyprosenie pomoci pre vyriešenie problému, ktorý klient má.
- Uvádzanie biblických príkladov, analogických s problémom klienta.
- Upriamanie pozornosti na sprevádzanie riešením problému, nielen sprevádzanie týkajúce sa podania pomocnej ruky duchovným poradcom, ale aj Bohom, ktorý vedie blížneho kroky k jeho náprave.
- Poďakovania Bohu za postupné odstraňovanie porúch a problémov.
- Posilňovanie viery a vlastných schopností

prekonávať duchovné a sociálne problémy (Hangoni, T. 2011).

Predpoklady aplikácie duchovného poradenstva k blížnemu, klientovi sociálnej práce z pohľadu požiadaviek kladených na klienta sú tieto:

1. Je nevyprofilovaný vo svetonázorovej orientácii, vo vzťahu k Bohu.
2. Je veriaci, potrebuje sa utvrdzovať v duchovných otázkach a hodnotách.
3. Je veriaci, potrebuje k svojim názorovým konfrontáciám plnohodnotného partnera.
4. Je veriaci, potrebuje sa zorientovať v probléme a sociálne posilniť svoje kompetencie.
5. Je veriaci, má sociálny problém, je v stave hmotnej alebo sociálnej núdze, alebo sa nachádza v stave určitej sociálnej patológie.
6. Je neveriaci, potrebuje pomoc, je v stave existenčného ohrozenia života (Hangoni, T. 2017).

Pri aplikácii metódy duchovného poradenstva je potrebné dať takémuto poradenstvu **pravdivý rozmer**. V praxi to znamená poznať Sväté písmo, dokázať ho vhodne aplikovať na rôzne nepriaznivé

a sporné životné situácie blížnych, ktorí v nich potrebujú odbornú radu. Duchovné poradenstvo má tú špecifiku, na rozdiel od iných druhov poradenstiev, že okrem odborného prístupu nesie so sebou aj prístup sociálnej opory. Nevyhnutnosťou je znalosť legislatívnych a inštitucionalizovaných nástrojov pomoci, ktoré utvoril štát na riešenie sociálnych udalostí svojich občanov. Tieto dve znalostné kompetencie by mali byť v symbióze a vhodne sa dopĺňať.

Prostredníctvom duchovného poradenstva, sa blížnemu, klientovi sociálnej služby má poskytnúť posilňovanie viery, vedenie a sprevádzanie k skutkom viery. Má sa mu poskytnúť láska, ktorá je pre človeka prirodzená a touto prirodzenou cestou ju má aj prijímať a obdarovávať iných. Duchovné poradenstvo je poradenstvo, ktoré sa dotýka intímnej sféry človeka, jeho vnútra, jeho životného cielenia, preto má byť vykonávané s veľkou mierou lásky k blížnemu, k človeku, s pokorou a úctou k človeku ako k Božiemu obrazu. V duchovnom poradenstve sa vedie dialóg o ľudských hodnotách, životných cieľoch, životných smerovaní a hlavne vzťahu k Bohu. Nie menej dôležitým prvkom v duchovnom poradenstve

je jeho zrozumiteľnosť a predpoklad pochopenia obsahu poradenského procesu. Duchovné poradenstvo, ktorého hlavnou metódou je poradenský rozhovor, musí byť adekvátne prijímateľovi duchovného poradenstva, hlavne aby blížny porozumel jeho obsahu a poslaniu.

Duchovné poradenstvo rieši otázky týkajúce sa

1. Duchovného života človeka
2. Sociálneho života človeka
3. Sociálnych udalostí človeka
4. Životných križovatiek človeka
5. Uschopňovania sa v sociálnych kompetenciách človeka.

Duchovné poradenstvo ako súčasť sociálneho poradenstva pôsobí:

a/ ako nástroj sociálnej a duchovnej prevencie, aplikujeme ho aj vtedy, ak v rámci sociálnej akceptácie konformity nenachádzame odchýlky v prejavoch správania. Sociálne myslenie a sociálny status člo-

veka je potrebné kontinuálne udržiavať a systematicky sa oň starať a musíme mať tiež na pamäti, že duchovný život je základnou podstatou jeho pozemskej existencie,

b/ ako nástroj sociálnej intervencie, aplikujeme ho pri akomkoľvek sociálnom probléme, ktorý klient, blížny má v rámci uschopňovacieho procesu, prostredníctvom ktorého človek nadobúda, posilňuje a zdokonaľuje svoje sociálne kompetencie. Tým je lepšie pripravený zdolávať životné prekážky sociálneho sveta. Duchovné poradenstvo dáva sociálnej práci väčšiu zmysluplnosť, efektivitu a určitú garanciu pozitívnej osobnostnej zmeny človeka,

c/ ako nástroj sociálneho poradenstva, aplikáciou duchovného poradenstva do procesu sociálneho poradenstva sa sociálne poradenstvo dostáva do roviny veľmi účinného nástroja osobnostnej zmeny človeka (Hangoni, T. 2017).

Z hľadiska profesionalizácie, zdokonaľovania aplikovaných techník duchovného a sociálneho poradenstva je žiaduce, aby sa integrovali poznatkovo-hodnotové spektrá teológie a sociálnych vied. Profesionálna príprava duchovných a sociálnych poradcov aktuálne prebieha v rámci realizácie študijného programu Charitatívna a sociálna služba na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity

v Prešove v celosvetovej koordinácii so Severoamerickou asociáciou kresťanských sociálnych pracovníkov sídliacej v New Yorku.

2. VŠEOBECNÉ PROFESIONÁLNE PREDPOKLADY SOCIÁLNEHO A DUCOVNÉHO PORADCU

Profesia sociálneho poradcu je náročná, zaujímavá a inšpirujúca. Vyžaduje človeka školeného, znalého poradenského procesu, ako aj poradenských metód a techník. Z hľadiska úrovne poradenského procesu sú kvalifikačné požiadavky nasledovné: Základné sociálne poradenstvo je potrebné v pregraduálnej príprave ošetriť minimálne bakalárskym stupňom vzdelania. V skoršom období po roku 1990 sa požadovalo vyššie odborné štúdium sociálno-právne, ktoré sa dosahovalo v systéme stredných škôl. Napríklad pomaturitným štúdiom. Boli to hlavne obchodné akadémie pri realizácii študijných programov ako sociálno-právna činnosť, administratíva v sociálnej práci, sociálno-právna ochrana detí, sociálna práca so seniormi a podobne. Popri obchodných akadémiách sa v tejto otázke angažovali stredné odborné pedagogické školy študijnými programami sociálno-výchovný pracovník a opatrovateľská činnosť, ale aj iné odborné školy, ktoré mali akreditáciu takého študijného programu realizovať. Na týchto školách hlavná profesionálna výbava bola zameraná na zvládnutie problematiky sociálno-

právnej ochrany jednotlivých skupín obyvateľov, metód sociálnej práce, sociálneho manažmentu a sociálno-psychologického výcviku. Táto predmetová výbava bola základom ku kvalifikovanému prístupu pri realizácii bazálneho poradenstva. Samostatný predmet sociálneho poradenstva nebol realizovaný. Sociálne poradenstvo bolo spomínané skôr ako jedna z metód sociálnej práce. Pri výkone profesie sociálneho poradcu sa akceptovalo aj vzdelanie z absolvovania príbuzných študijných odborov ako psychológie, so zameraním na sociálnu a klinickú psychológiu. Pedagogiky, so zameraním hlavne na sociálnu a špeciálnu pedagogiku, ako aj sociológie, so zameraním sa skúmanie sociálno-patologických javov.

Špecializované sociálne poradenstvo predstavuje už určitú vedomostnú nadstavbu v sociálnej práci a môžu ho vykonávať pracovníci s dosiahnutým magisterským stupňom vzdelania v študijnom odbore Sociálna práca po dosiahnutí trojročnej prípravy prostredníctvom praxe. Ide o vysokoodborné pracovné činnosti, ktorých zvládnutie potrebuje aj niektoré formy

postgraduálneho vzdelávania. Napríklad výcvik v sociálnom poradenstve, výcvik zvládania konfliktných situácií, výcvik zvládania stresu, výcvik sociálnych kompetencií, hlavne komunikačných. Z toho dôvodu by mal takýto sociálny pracovník mať spomínanú trojročnú prax v sociálnom poradenstve, počas ktorej sa aj dovzdelával. V skoršom období, po roku 1990, v rámci nadobudnutia vzdelania, sa akceptovali aj príbuzné študijné odbory, okrem sociálnej práce, ako psychológia, pedagogika, sociálna pedagogika, liečebná pedagogika, andragogika, sociálna andragogika a podobne. V súčasnosti s prihliadnutím na dostatok vysokých škôl, ktoré realizujú rôzne študijné programy v rámci študijného odboru Sociálna práce sa neakceptuje iný nadobudnutý odbor vzdelania. Špecializovaný sociálny poradca väčšinou zasahuje vtedy, ak sociálny pracovník nedosahuje pozitívne zmeny u klienta, zlyháva v náročnosti svojho pôsobenia. V takomto prípade distribuuje klienta k špecializovanému poradcovi. Ide o bežnú prax, dobre zaužívanú napríklad na úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny pri sprostredkovaní služieb zamestnanosti. Ak sprostredkovateľ zamestnania po

určitú dlhšiu dobu nedokáže klienta zaradiť na trh práce, odstupuje ho na odborné, špecializované poradenské služby zamestnanosti, kde dochádza k špecializovaným činnostiam v rámci odborných poradenských služieb zamestnanosti, Vypracuje a individuálny akčný plán zamestnanosti, stanovia sa v ňom záväzné úlohy tak pre klienta, ako aj pre sociálneho pracovníka, a to sa prostredníctvom zmluvy vyhodnocuje. Okrem iného sa na odborných poradenských službách zamestnanosti klienti aj kompetenčne zocelujú, hlavne v sociálnych kompetenciách. Učia sa pracovnej komunikácii a podobne. Sociálny poradca by mal už disponovať určitou erudíciou v oblasti aplikácie poradenských metód a prístupov. Túto profesiu vykonávajú profesionálne najschopnejší sociálni poradcovia.

V kontexte sociálneho a duchovného poradenstva by týmto poradcom mohol byť jednak sociálny pracovník, ktorý vyštudoval kresťanskú sociálnu prácu v magisterskom stupni štúdia, je veriaci sociálny pracovník, absolvoval výcvik v sociálnom a duchovnom poradenstve, má aspoň trojročnú prax v sociálnom a duchovnom poradenstve. Absolvoval výcviky v oblasti

sociálnych kompetencií. Táto skutočnosť korešponduje aj so zákonom o sociálnej práci, ktorý podmieňuje výkon týchto prác kvalifikačnou skúškou.

K osobnostnej výbave sociálneho a duchovného poradcu by malo prináležať, pričom osobnosť sociálneho a duchovného poradcu by sme mali chápať ako súhrn jeho vlastností prostredníctvom ktorých vplýva na klienta, skupinu klientov, komunitu alebo celú spoločnosť a súčasne tieto vlastnosti do istej miery ovplyvňujú názory a postoje klientov:

- spravodlivosť
- viera
- pokora
- nádej
- láskavosť
- slušnosť
- čestnosť
- pracovitosť
- zodpovednosť
- dôveryhodnosť
- trpezlivosť
- pravdovravnosť

- morálna bezúhonnosť
- humánnosť

Sociálny a duchovný poradca by mal mať vlastnosti zrelej osobnosti, medzi ktoré patrí neochvejná viera, citová stabilita, životný optimizmus a životné skúsenosti, ktoré mu pomáhajú reagovať, zvládať a prekonávať zaťaženie prameniace z náročnosti povolania, (Shavel, M. a kol., 2008)

Sú to vlastnosti, ktoré máme tendenciu vnímať ako pozitívne a príkladné a pokiaľ aspoň väčšina z nich patrí do osobnostnej výbavy sociálneho a duchovného poradcu, je to veľmi dobrý predpoklad na kvalitné sociálne a duchovné poradenstvo s pozitívnym efektom. Osobnosť sociálneho a duchovného poradcu by mala byť klientom vnímaná ako neformálna autorita, ktorá má vo svojom okolí dobré meno a aj spôsob jej života by mal byť prinajmenšom v súlade s konformitou spoločnosti a taktiež, aby táto osobnosť bola váženou a uznávanou.

K osobnostným dispozíciám moderného sociálneho a duchovného poradcu by mali patriť aj

tie vlastnosti, ktoré sú vo väčšej miere podmienené osobnostným temperamentom a ich základ sa odvíja od genetických osobnostných predispozícií. Máme na mysli hlavne tieto:

- orientovanosť
- flexibilita
- dynamika
- vytrvalosť
- poriadkumilovnosť
- precíznosť
- diskretnosť
- sociálne cítenie

Orientovanosť: Máme na mysli dobrú orientáciu v právnych normách, ako aj v inštitucionálnych nástrojoch pomoci. Orientácia v problematike, nachádzať správne, adekvátne formy riešenia klientovho problému. Orientácia v správnej diagnostike jedného klienta, ako aj jeho problému. Orientovať sa v nástrojoch pomoci a podpory klienta.

Flexibilita: V prípade duchovného a sociálneho poradenstva pôjde v tejto vlastnosti o pružné osvojenie Svätého písma a jeho stála aktualizácia

a štúdium, učenia svätých Otcov cirkvi a taktiež implementácia legislatívnych a inštitucionálnych nástrojov pomoci ku konkrétnemu klientovi. Dokázať podliehať zmenám.

Dynamika: Znamená včasná, adekvátne a adresná pomoc, človeku, blížnemu. Strnulosť, rigidita, pomalosť postupu riešenia problému prináša do poradenského procesu napätie, nedôveru a stratu nádeje vo vyriešení problému. K dynamickosti treba ešte dodať, že ju nemožno zamieňať s množstvom poradenských aktivít, ktoré môžu byť realizované povrchné. Moment kvality je v každom prípade dôležitý a nevyhnutný.

Vytrvalosť: Niektoré poradenské procesy trvajú z hľadiska časového dlho. Efekt poradenského procesu sa dostavuje vo forme úspechu väčšinou po dlhšej dobe, najmä ak v rámci poradenského procesu máme spoločensky neprispôsobivého klienta, ktorého resocializujeme. Nepriateľmi vytrvalosti sú netrpezlivosť, horlivosť a nedočkavosť. Tieto vlastnosti sú rušivými momentmi v poradenskom procese.

Poriadkumilovnosť: Je vlastnosť, ktorá sa prejavuje včasnosťou, systematickosťou, logickou nadväznosťou jednotlivých krokov poradenského procesu. Osobnostná disciplína je vzorom aj pre klienta. Poriadok sa očakáva vo vzťahoch medzi poradcom a klientom, v ktorom sú jasne vygenerované očakávania klienta, ako aj spôsob intervencie na odstránenie sociálneho problému. Postupnosť krokov, technika poradenského procesu musí byť jednoznačne zachovaná.

Precíznosť: Veci a procesy treba neustále precizovať, zdokonaľovať a vylepšovať v prospech klienta. Pedantnosť v práci je nevyhnutná, vystihuje ju aj zodpovedný prístup k poradenskému procesu.

Diskrétnosť: V poradenskom procese platí zásada, že obsah poradenstva je spoločným majetkom sociálneho a duchovného poradcu a jeho klienta. Poradenské procesy, či už v anamnestických častiach, alebo v samotných terapeutických obsahujú také výpovede a fakty, ktoré musia ostať výlučne medzi aktérmi poradenského procesu. Ich odhalenie na verejnosti by obnažilo vnútro klienta, čo by len veľmi ťažko znášal, tým by sa celý poradenský proces ukončil.

Sociálne cítenie: Je to z osobnosti duchovného a sociálneho poradcu prameniaca predpoklad človeka, ktorý je založený na potrebe pomáhať svojmu klientovi, blížnemu, bez akéhokoľvek momentu sebanásilia. Ide o osobnostný vnútorný zdroj motivácie človeka smerovaný k pomoci blížnemu. Je to veľmi dôležité, lebo motivácia, aj k sociálnemu a duchovnému poradenstvu zo strany poradcu je veľmi dôležitá, vôbec motív k profesii je nevyhnutnou zložkou k jej výkonu. Ak absentuje, trpí poradca a aj jeho klient.

3. PROFESIONÁLNE KOMPETENCIE SOCIÁLNEHO A DUCHOVNÉHO PORADCU A KRITÉRIÁ JEHO PROFESIONALITY

Profesionálne kompetencie, ktoré budeme v ďalšom texte uvádzať sú výsledkom výskumného snaženia Katedry kresťanskej antropológie a sociálnej práce Pravoslávnej bohosloveckej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove, ktorá od roku 2008 rozvíja koncept duchovnej paradigmy v sociálnom poradenstve.

Profesionálne kompetencie sú priamo úmerné dosiahnutému vzdelaniu, praxi ako rôznym formám ďalšieho vzdelávania v sociálnej práci. Preto kritéria profesionality budú vychádzať z týchto predpokladov. Základným kritériom pre vykonávanie činnosti sociálneho a duchovného poradcu je **vzdelanie**. Minimálnym sa javí, z hľadiska spoločenskej potrebnosti dosiahnutie bakalárskeho stupňa v študijnom odbore Sociálna práca, s programom, ktorého cielenie je zamerané na kresťanskú sociálnu prácu, alternatívou je aj dosiahnuté vzdelanie v teológii, v príslušnom programe, ktorý realizuje kresťanskú pomoc blížnemu. Napríklad misijná a charitatívna práca

a podobne. Takýto sociálny a duchovný poradca je podľa Zákona o sociálnej práci asistentom sociálnej práce a jeho poradenské aktivity sú oklieštené len v rovine základného, bazálneho poradenstva. Špecializované poradenské služby, či už v oblasti zamestnanosti alebo sociálnych vecí je oprávnený vykonávať sociálny pracovník, ktorý nadobudol svoje vzdelanie v magisterskom stupni štúdia a vykonal atestačnú skúšku, ktorej úspešné absolvovanie ho preradilo s asistenta sociálnej práce na sociálneho pracovníka (Podľa zákona o sociálnej práci). Taktiež k jeho dosiahnutému vzdelaniu sa priraduje nevyhnutnosť absolvovania výcviku v sociálnom poradenstve ako aj 3 ročná prax, ktorú už získal počas výkonu pozície asistenta sociálnej práce. Špecializované odborné poradenstvo patrí do kompetencie už erudovaného sociálneho poradcu, musí zvládať diagnostické a terapeutické techniky práce s klientom. To znamená, že je potrebné sa mu v týchto oblastiach dovzdelávať absolvovaním výcvikových kurzov. Výcvikové kurzy sú tým zaujímavé, že okrem získaných poznatkov sa ich frekventant naučí v praxi správne aplikovať. Výcvikom získava požadované sociálne kompetencie k výkonu špecifických činností.

Samotná vzdelávacia aktivita by pre takýto špecializovaný druh činnosti nepostačovala. Samozrejme, proces nadobúdania vzdelania a sociálnych kompetencií ani v sociálnom a duchovnom poradenstve nekončí. Aj tu je aktuálne celoživotné, kontinuálne vzdelávanie do ktorého zaraďujeme aj nadobúdanie a osvojovanie si nových, progresívnych techník v sociálnom poradenstve s klientom. Zhrňujúc danú problematiku taxatívne uvádzame požadované sociálne kompetencie pri práci s klientom sociálneho poradenstva.

- Komunikácia, asertívny prejav správania a primeraná miera empatie. Správne vedenie rozhovoru v zmysle navodenia uvoľnenej atmosféry. Ovládať techniky poradenského rozhovoru.
- Zručnosť v diagnostikovaní, diagnostikuje sa osobnosť klienta a taktiež sa identifikuje sociálny problém, ktorý klient má. Základnou diagnostickou metódou je diagnostický rozhovor. Vedieť aplikovať projekčné metódy, prostredníctvom ktorých sa o klientovi dozvieme aj to, čo by nám za

normálnych okolností nikdy nepovedal.

- Znalosť navrhovania sociálnych opatrení v prospech klienta sociálneho poradenstva.
- Realizácia navrhovaných opatrení, primeraná osobnosti klienta a reálnym možnostiam odstránenia sociálneho problému. Vedieť aplikovať sociálne terapeutické metódy. Ide o užšiu profesionálnu špecializáciu v rámci absolvovania výcviku v socioterapii a ďalších terapiách.
- Zručnosť pri dokumentácii prípadu.

Celkovú profesionálnu prípravu v oblasti sociálneho a duchovného poradenstva môžeme zhrnúť do požiadaviek, ktoré sa od sociálneho a duchovného poradcu očakávajú, a sú to tieto:

- vzdelávanie a vzdelanie
- skúsenosti (vlastná empíria)
- schopnosť sebainštrumentalizácie
- schopnosť komunikovať
- schopnosť kooperovať
- schopnosť iniciovať klienta k spolupráci
- podporovať klienta a viesť ho k samostatnosti
- aplikačná znalosť nástrojov, metód a techník sociálneho poradenstva

- schopnosť sebaovládania sa v emočných prejavoch
- primerane zasahovať a poskytovať služby (Hangoni, T., 2011).

Taktiež profesionálnu prípravu je potrebné orientovať aj z hľadiska, aká forma sociálneho poradenstva je klientovi ponúknutá. Podľa Gaburu (2005) poznáme tieto formy sociálneho poradenstva:

1. Informačné poradenstvo.
2. Sprevádzanie, ako osobitná forma sociálneho poradenstva.
3. Osobné sociálne poradenstvo (kontaktné poradenstvo).
4. Sociálne telefonické krízové poradenstvo.
5. Internetové sociálne poradenstvo.
6. Písomné sociálne poradenstvo.
7. Masmediálne sociálne poradenstvo.

Prvé tri formy sociálneho poradenstva sú viazané na dosiahnutie kvalifikačných predpokladov už vyššie uvedených. Pre tie ďalšie uvedené platia tie isté kvalifikačné podmienky, avšak je v rámci špecializácie sa dovzdelieť v riadení krízovej intervencie, osvojiť si prácu s internetom a podobné

špecifické činnosti, ktoré sú podmienené príslušnou formou sociálneho poradenstva. Z uvedeného vidíme určitú profesionálnu náročnosť zvládania metód a techník sociálneho poradenstva. Samozrejme, aj v týchto špecializovaných formách platí absolvovanie výcviku pre osvojenie si tej ktorej sociálnej kompetencie. V sociálnom a duchovnom poradenstve sa zameriavame a špecifikujeme ho podľa cieľových skupín. Tak mám vznikajú špecializované poradenské odvetvia, ide najmä o tieto:

- Poradenstvo pre nezamestnaných.
- Zamestnanecké poradenstvo.
- Poradenstvo pre sociálno-právnu ochranu detí.
- Poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v hmotnej núdzi.
- Poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v sociálnej núdzi.
- Poradenstvo pre zdravotne znevýhodnených občanov.
- Poradenstvo pre seniorov.
- Poradenstvo pri odchode do starobného dôchodku.

- Poradenstvo pre migrantov.
- Poradenstvo pre závislých občanov.
- Poradenstvo pre ľudí bez domova.
- Poradenstvo pre týraných, zanedbávaných a zneužívaných občanov.
- Poradenstvo pre rôzne formy náhradného rodičovstva.
- Poradenstvo pre svojpomocné skupiny.
- Rodinné poradenstvo.
- Poradenstvo v paliatívnej starostlivosti.
- Poradenstvo pre etnické minority.
- Poradenstvo pre zadlžených občanov.
- Poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v sektách, alebo po ukončení života v sekte.
- Poradenstvo v období pandémie.
- Poradenstvo pre občanov prichádzajúcich z výkonu trestu odňatia slobody.

Systém takéhoto poradenstva s rôznorodosťou jeho odvetví, je otvorený. Pokiaľ sa vyskytne nejaká skupina, ktorá bude vyžadovať či už bazálne alebo špecializované poradenské služby, rozšíri sa diapazón poradenských služieb o príslušné poradenské odvetvie.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre nezamestnaných.

Pre všetky formy poradenstva platia kvalifikačné predpoklady, ktoré boli už uvedené. S prihliadnutím na špecifikáciu poradenských služieb budeme uvádzať len vzdelanostnú nadstavbu v sociálnom a duchovnom poradenstve. Predpokladáme teda, že sociálny a duchovný poradca má predpísané vzdelanie, prax, ovláda metodiky a techniky poradenského procesu, absolvoval výcviky v nadobúdaní sociálnych kompetencií pre výkon poradenských služieb, minimálne výcvik sociálneho poradenstva. Pri tomto poradenstve musí zvládnuť a správne aplikovať Zákon o službách zamestnanosti. Vedieť aplikovať príklady z biblických príbehov. Vo všetkých formách sociálneho a duchovného poradenstva je treba adekvátne, proporčne dopĺňať svetské nástroje s duchovnými a na základe skutočnosti, že príklady priťahujú aplikovať biblické príbehy do príbehov jednotlivých ľudských osudov. Taktiež je potrebné, aby poradca pre nezamestnaných ovládal skupinové sociálne a duchovné poradenstvo, nakoľko nadväzuje vo svojom poradenskom procese na

poradenstvo svojpomocných skupín. Svojpomocnou skupinou pre nezamestnaných sú kluby nezamestnaných, ktoré väčšinou pôsobia pri úradoch práce, sociálnych vecí a rodiny. V týchto kluboch sa nezamestnaní vzájomne podporujú pri prekonávaní sociálnej udalosti, ktorou je nezamestnanosť. Učia sa sociálnym kompetenciám, ktoré sú potrebné pri získaní a udržania zamestnania.

Kritériá profesionality pre zamestnanecké poradenstvo.

V profesionálnej nadstavbe je potrebné pre tento druh duchovného a sociálneho poradenstva zvládnuť hlavný legislatívny nástroj v jeho aplikačnej rovine ktorým, je Zákonník práce, príslušná kolektívna zmluva, ktorá podrobnejšie upravuje zamestnanecké výhody a bonusy. Poradenstvo sa cielene venuje podmienkam na udržanie zamestnania, vytvorenia optimálnych pracovných podmienok, odmeňovania pracovníkov, riešenie pracovno-právnych otázok, formy a možnosti rozviazania pracovného pomeru. Ďalej to môžu byť otázky rôzneho obťažovania, pracovného šikanovania, zneužívania pracovnej sily, vytvorenie

potrebnej ergonómie pre starnúcu pracovnú silu, zákazu diskriminácie pracovnej sily z titulu veku, sexuálnej orientácie, pohlavia a vierovyznania.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre sociálno-právnu ochranu detí.

V profesionálnej nadstavbe v tejto forme poradenstva sa požaduje znalosť Zákona o rodine, ktorý garantuje práva a právom chránené záujmy detí, Zákon o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele ako aj Zákon o sociálnych službách. Predmetné právne normy je potrebné, tak ako aj v predchádzajúcich formách sociálneho a duchovného poradenstva ovládať v aplikačnej rovine. Tento druh poradenstva je možno realizovať aj ako rodinné poradenstvo, ktoré môže mať znaky skupinového poradenstva. V tomto poradenskom procese možno využívať aj také poradenské techniky ako dramatoterapiu, inscenačnú terapiu, sociodrámu, psychodrámu. Tieto techniky sú súčasťou socioterapeutických procesov. Pri aplikácii týchto ultra špecifických techník je potrebné sa zamerať na výcvik v ich realizácii, čo vyžaduje ďalšie obdobie pri profesijnom zdokonaľovaní.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v hmotnej núdzi.

V profesionálnej nadstavbe si táto forma poradenstva vyžaduje dobrú a hlavne aplikačnú orientáciu v Zákone o pomoci v hmotnej núdzi, je to základná právna norma, ktorá upravuje možnosti finančnej, vecnej a materiálnej pomoci chudobným občanom, ktorí sa prechodne ocitli bez príjmu a potrebujú túto sociálnu udalosť preklenúť, aj za pomoci sociálneho a duchovného poradcu. Taktiež dôležitým legislatívnym nástrojom v tomto poradenskom procese je Zákon o sociálnych službách, v ktorom sú uvedené sociálne služby, ktoré možno chudobným občanom ponúknuť. Pri tomto poradenstve si treba uvedomiť, že občania zdieľajúci túto nepriaznivú sociálnu udalosť sa väčšinou nachádzajú v existenčnom strese. V takomto prípade je potrebné vo väčšej miere indikovať duchovné poradenstvo. Duchovné poradenstvo v takomto prípade pôsobí ako silná podpora a zároveň aj ako motivácia prekonať toto náročné obdobie. Ak je realizované správne, drží človeka v intenciách správnej sociálnej opory

a ťaživá situácia z nedostatku finančných prostriedkov sa zvláda ľahšie. Taktiež v tejto forme poradenstva je potrebné dobre poznať aj inštitucionálne nástroje pomoci týmto ľuďom. Alternatívne sieť neštátnych subjektov, ktoré podľa Zákona o sociálnych službách poskytujú služby núdznym.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v sociálnej núdzi.

Sociálna núdza je stav, v ktorom človek pre svoj vek, nepriaznivý zdravotný stav, spoločenskú neprispôsobivosť a nezaopatrenosť si nedokáže zabezpečiť základné životné podmienky. Sú to občania, ktorí z objektívnych dôvodov nedokážu participovať na riešení svojich nepriaznivých sociálnych udalostí. V tomto prípade bude treba poznať tie právne predpisy, ktoré smerujú k riešeniu k niektorým spomenutým skupinám ľudí, ktorí sa nachádzajú v stave sociálnej núdze. Hlavné východisko riešenia ich sociálnej udalosti je Zákon o sociálnych službách, Zákon o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele, Zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. Treba si uvedomiť, že túto skupinu

tvoria ľudia zraniteľní, odkázaní na pomoc iných. Sociálny a duchovný poradca potrebuje aplikovať dostatočné množstvo primeranej empatie a asertivity. Nie každý sociálny a duchovný poradca dokáže s touto cieľovou skupinou pracovať, kde o osobnostný predpoklad na výkon takéhoto poradenstva. Napríklad nie každý dokáže pracovať so staršími ľuďmi, môže trpieť ageizmom. V takomto prípade budú trpieť obaja aktéri poradenského procesu. Toto by sme mali mať stále na pamäti. Ageista, ktorý neznáša starobu a starších ľudí, môže byť napríklad dobrým sociálnym a duchovným poradcom pre deti a mládež.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre zdravotne znevýhodnených občanov.

Z pohľadu sociálnej integrácie je potrebné aby poradca vo svojej poradenskej nadstavbe sa zameral na Zákon o sociálnych službách a Zákon o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia. A taktiež, aby sa vyznal a vedel správne interpretovať sociálne posudzovacie činnosti. Ide o náročné sociálne a duchovné poradenstvo, nakoľko poskytované kompenzácie závisia od individuálneho posúdenia sociálnych

dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia. A práve v tejto agende je potrebné preukázať vysokú mieru profesionality a odbornosti, pretože sa neskúmajú len sociálne dôsledky diagnóz ale aj osobnosť klienta a jeho sociálne prostredie. V popredí je duchovná zložka poradenstva, ktorá bude podporovať nádej a životné ciele postihnutého, svetská, sociálna sa bude zameriavať na finančnú kompenzáciu postihnutého, nakoľko z titulu svojej nepriaznivej situácie má zvýšené náklady na svoju existenciu. Tu je treba taktiež podotknúť, že aj telesný handicap nesie so sebou určitý psychický deficit na integrite jej nositeľa. V poradenstve sme citliví, reagujeme s miernou dávkou empatie, vyššia dávka sa neodporúča, nakoľko zintenzívňuje pocit zdravotného handicapu a možnej neúspešnej integrácie do spoločnosti.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre seniorov.

Hlavným legislatívnym nástrojom, ktorým by mal sociálny a duchovný poradca pracovať je Zákon o sociálnych službách, v ktorom sú vyselektované sociálne služby pre seniorov. Seniori v živote stoja pred rôznymi životnými výzvami a hlavne

zmenami. Prvou výraznou zmenou je odchod do dôchodku. Existuje jeho celospoločenská príprava, odchod detí z rodiny, strata jedného z partnerov, znížený celkový príjem, odchod z rodinného prostredia do ústavnej starostlivosti. Všetky tieto vymenované výzvy majú negatívny charakter, ťažko sa znášajú a prekleňujú, nakoľko celková vitalita vo fyzických, psychických a sociálnych silách klesá. Seniori neraz prekonávajú geriatrický maladaptčný syndróm, ktorý môže končiť až fatálne. Sociálny a duchovný poradca rieši aj filozoficko-ontologické témy, hlavne v poslednej etape života. Hlavne nesmie byť ageista. K seniorom musí byť otvorený, pravdivý, chápaný a trpezlivý. Veľakrát sa radí v životných témach, nevylučujúc tému odchodu do večnosti, niekedy aj na tento akt je potrebné seniora pripraviť, a práve tu intenzívne pôsobí duchovná zložka poradenstva. Duchovno, viera sú nádejou na dokonalú a večnú existenciu. Práve v týchto otázkach musí byť poradca erudovaný a hlavne presvedčivý. Musí z neho prameniť pravá viera, ktorou bude posilňovať osobnosť seniora. Vytýčenie nových životných výziev dáva seniorovi zmysluplnú a kvalitnú existenciu. Ide o náročný poradenský proces, ktorý musíme budovať na

základe osobnostnej, poznatkovej a hodnotovej sféry seniora.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pri odchode do dôchodku.

Jedná sa o náročný životný proces, prestup z pracovných povinností, náhlenia a životného tempa a časového poriadku do obdobia oddychu a pohody. Tento priedel je veľmi náročný fyziologicko-psychosociálny proces. Existuje celospoločenská, ale aj individuálna príprava na odchod do dôchodku. Sociálny a duchovný poradca musí ovládať Zákonník práce Zákon o sociálnych službách a taktiež Zákon o sociálnom poistení, nakoľko dávky dôchodkového poistenia patria do systému sociálneho poistenia. Nová adaptácia na nový životný štýl života je traumatizujúca. Veľakrát do poradenského procesu sú prizývaní aj iní odborníci z pomáhajúcich disciplín, napríklad psychológovia, psychiatri a podobne. Existujú tu aj nástroje spoločenskej integrácie seniorov ako sú kluby dôchodcov a univerzity tretieho veku. Odmietanie odpočinku v starobe je podmienené aj výrazne zníženou príjmovou situáciou seniora. V poradenstve je treba nastaviť nové vízie, úlohy

a ciele pre seniora, len zmysluplná aktivita dáva človeku záruky psychosociálnej pohody.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre migrantov.

Migranti sú špecifickou klientelou sociálneho a duchovného poradenstva, už len z pohľadu rôznosti viery, ktorú so sebou do hostiteľskej krajiny prinášajú. Tu treba zachovať vysokú mieru tolerancie pre iné náboženské vierovyznania. Pri práci s klientom je nevyhnutné, okrem náboženskej orientácie poznať aj kultúru danej krajiny migranta, nakoľko sociálne normatíva môžu byť odchýlené od domácich, čo môže spôsobovať zátarasy v komunikácii s takýmto klientom. Taktiež je pridanou hodnotou znalosť jazyka krajiny, z ktorej klient prichádza. Metódy poradenského procesu modifikujeme adekvátne k mentalite klienta a taktiež jeho reálnym požiadavkám. Vyhýbame sa konfrontáciám a dávame si pozor aj na výber neverbálnych komunikačných prostriedkov, nakoľko aj mimická a gestikulačná znakovosť môže byť rozdielna. Náročnosť komunikačného poradenského procesu môže spôsobovať aj jazyková bariéra. V tomto poradenskom procese je potrebná

dobrá znalosť legislatívnych nástrojov, ktoré umožňujú rôzne pomoci týmto ľuďom. Vyžaduje sa orientácia v Zákone o pomoci v hmotnej núdzi ako aj v zákonoch upravujúcich jednotlivé formy podpory rodiny v rôznych sociálnych udalostiach, napríklad rodičovský príspevok, prídavok na dieťa, príspevok pri narodení dieťaťa a ďalšie, indikované podľa sociálnej udalosti migranta.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre závislých občanov.

Závislosti sú novodobým problémom, ktorý má široký záber cieľových skupín, od detí po seniorov, cez všetky stupne mentálnej a vedomostnej úrovne. Poradenský proces s týmito klientmi je veľmi náročný, nakoľko úspešnosť poradenského pôsobenia je veľmi malá. Recidíva je dosť častá, látková, v čítane konzumácie alkoholu do pol roka. Nelátková, v čítane patologického hráčstva, do troch mesiacov. Do poradenského procesu sa osvedčilo zapojiť rodinu, ktorá pôsobí ako hlavný odvykačný motív pre závislého. Všetky poradenské snahy majú viesť k tomu, aby sa dotyčný dal liečiť. Sociálne a duchovné poradenstvo tak pôsobí popri liečebných odvykacích kúrach, ako je látková

detoxikácia organizmu a nastavenie psychickej konsolidácie. Poradenstvo v tomto procese je adekvátnym prvkom s rozhodným účinkom pri psychickej, sociálnej a hlavne duchovnej podpore jednotlivca. Duchovno v poradenstve má veľmi silný hodnotový a postojový akcent, ak je vedené skúseným duchovným a sociálnym poradcom. Práve podiel duchovna v sociálnom poradenstve zvyšuje jeho úspešnosť. Príkladom môže byť aj Resocializačné centrum v Žakovciach, ktoré vedie kňaz.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre ľudí bez domova.

Dôvody, prečo sa ľudia ocitnú v takejto životnej situácii, sú rôzne. Väčšinou je to neschopnosť udržania bytu, alebo domu, strata schopnosti platiť zálohované platby spojené s užívaním bytu. Bezpodielové vysporiadanie manželov po rozvode, alebo aj situácia, v ktorej sa človek sám rozhodne zdieľať takýto životný štýl. Poradenský proces v takýchto prípadoch je náročný, preto, že títo ľudia sú už naučení žiť takýto život a každá zmena je pre nich neprijateľná. Sú uspôsobení fyziologicky, mentálne a taktiež sociálne na túto formu existencie.

Veľakrát aj tu poradenstvo zlyháva, pridaním do procesu sociálneho poradenstva duchovno, situácia sa začína kvalitatívne meniť, zvyšuje sa úspešnosť poradenského procesu. Pramení to aj z toho, že veľakrát človek, ktorý túži po zmene a sám ju nedokáže uskutočniť, z psychologického hľadiska naráža na neprekonateľnú prekážku k dosiahnutiu cieľa, je frustrovaný, neskôr deprimovaný a môže to vyústiť až k depresii, sa upína v Bohu. A práve kvalifikovaný duchovný a sociálny poradca by mu mal byť sprevádzateľom na tejto ceste. Výsledkom takéhoto procesu by mala byť zmena nesprávnych životných hodnôt a postojov.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre týraných, zanedbávaných a zneužívaných občanov.

Dospelí občania sú často vo svojich rodinách vystavení násiliu, ktoré trpia. Väčšinou spúšťačmi takéhoto násilia sú nevysporiadané sociálne vzťahy medzi manželmi, transgeneračný prenos správania na partnera, ako aj rôzne sociálne udalosti, ako je nezamestnanosť, chudoba, zvláštny životný štýl, závislosti, osobnostné poruchy a podobne. V sociálnom a duchovnom poradenstve musíme citlivo reagovať na takého javy, nakoľko osoby na

ktorých sa akt násilia realizuje, berú túto skutočnosť ako sociálne normatívum. Duchovno v sociálnom poradenstve v takýchto prípadoch dáva nádej na zmenu (lebo má tendenciu meniť hodnoty a postoje človeka). Do svetskej profesionálnej výbavy duchovného a sociálneho poradcu patrí dobrá aplikačná znalosť Zákona o rodine, Zákona o sociálno-právnej ochrane detí a sociálnej kuratele ako aj Zákona o sociálnych službách. Dôležité je aj vedieť o sieti poskytovateľov neštátnych služieb v tejto problematike, ktorí majú nenahraditeľnú úlohu v tomto procese. Väčšinou vykonávajú činnosti, v ktorých štát absentuje. Napríklad dokážu týranú osobu dislokovať na iné územie krajiny, v ktorej týraná osoba žije, meniť jej identitu, pomôcť jej s adaptáciou v novom sociálnom prostredí.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre rôzne formy náhradného rodičovstva.

Poradenstvo v tejto aktivite je dôležitou súčasťou náhradných foriem rodičovstva. Celý proces spočíva v poradenskej činnosti, počnúc evidenciou o jednu z foriem náhradnej rodičovskej starostlivosti až po konečnú fázu zverenia dieťaťa do starostlivosti nahradzujúcej starostlivosť rodičov. Sociálny

a duchovný poradca potrebuje ovládať aplikačnú znalosť Zákona o rodine, Zákona o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele ako aj Zákona o príspevkoch na podporu náhradnej starostlivosti o dieťa. V práci s klientami v rámci poradenstva navrhuje vhodné formy náhradnej starostlivosti, neskôr, po zverení dieťaťa do starostlivosti ostáva v poradenskom procese pri adaptácii dieťaťa v novom rodinnom prostredí, pomáha zvládať adaptačný stres. Je súčasťou náhradnej rodiny, monitoruje vzťahové väzby na jednotlivých členov rodiny. V celom procese zohráva významnú úlohu, do istej miery od neho závisí úspešnosť náhradného rodičovstva. Mal by ovládať aj persuačné techniky, nakoľko mal by vedieť presvedčiť o vhodnosti tej ktorej náhradnej starostlivosti.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre svojpomocné skupiny.

Svojpomocné skupiny zohrávajú významnú úlohu pri riešení rôznych sociálnych problémov. Vychádzajú z podstaty psychosociálneho chápania sveta klientom. Ak určitý problém, ktorý má klient, je preukázateľný aj u iných klientov, eliminuje sa, alebo sa celkom stiera frustrácia z momentálnej

neriešiteľnosti daného problému. Pri zdieľaní tej istej nepriaznivej životnej situácie klientmi, sa vedia odblokovať, lepšie identifikovať problémy a hlavne bez ostychu hovoriť o nich. Takými svojpomocnými skupinami sú napríklad kluby anonymných alkoholikov, kluby práce, skupiny náhradných rodičov a podobne. Sociálny a duchovný poradca v svojpomocných skupinách je ich stálou súčasťou. Pôsobí inštitucionálne, ak sa svojpomocná skupina formalizovane stretne, ale aj po stretnutí je v poradenstve k dispozícii. Pomáha jednotlivcom v týchto skupinách prekonávať náročné životné situácie. Kompetenčne sa potrebuje vybaviť socioterapeutickým výcvikom, aby lepšie porozumel dynamike skupiny, správaniu sa jednotlivca v skupine a taktiež pôsobenie skupiny na jednotlivca. Aj s týchto poznatkov vychádza pri poradenskom procese. Niekedy sa profesia sociálneho a duchovného poradcu môže skĺbiť s profesiou socioterapeuta.

Kritériá profesionality pre rodinné poradenstvo.

V súčasnosti problematiku rodinného poradenstva zastrešuje inštitucionálny nástroj v rámci štátnej správy v oblasti sociálneho

zabezpečenia, a to Centrá poradensko-psychologických služieb. Problémy, ktoré vznikajú v rodinách sú predmetom ich profesionálnych kompetencií. V rámci diferenciacie profesionálnych kompetencií je rodinné poradenstvo taktiež v kompetencii sociálneho a duchovného poradcu. Správny výkon takéhoto poradenstva by sa mal vykonávať priamo v rodinách s aplikačnou znalosťou Zákona o rodine. Poradca radí v komunikácii medzi jednotlivými členmi rodiny, upravuje a optimalizuje sociálne väzby, napravné u detí poruchy správania, hlavne latentnejšej povahy. Kompetenčne je vybavený výcvikom komunikačných schopností, asertívneho správania, empatie a výcvikom v rodinnej terapii, so zameraním na druhy rodinných terapií, podľa indikátorov osobnosti členov rodiny, ako aj problému, ktorý zdieľajú (transgeneračná, štrukturálna, systemická rodinná terapia).

Kritériá profesionality pre poradenstvo v paliatívnej starostlivosti.

V paliatívnej starostlivosti vychádzame zo skutočnosti, že ľudská psychika je determinovaná sociálnym prostredím, do ktorého zahrňujeme aj

sociálnej vzťahy, tie sú silným determinantom ľudskej psychiky, a tá zase determinuje telesné zdravie. Preto v paliatívnej starostlivosti je tak dôležitý sociálny rozmer. Tento sociálny rozmer sa očakáva od sociálneho a duchovného poradcu. Akcent sa kladie na duchovné poradenstvo, príprava na večnosť a sprevádzanie procesom zomierania. Ide o náročný poradenský proces, ktorého význam je umocnený tým, že zlepšuje kvalitu prežívania paliatívneho klienta. Kompetenčné vybavenie poradcu je zamerané na vysporiadanie sa s vlastnou smrteľnosťou, vzťahom k takejto práci, určitou mierou empatie a taktiež znalosťou Zákona o sociálnych službách. Sociálny a duchovný poradca sa v poradenskom procese zameriava na odvrátenie telesného utrpenia prostredníctvom poradenskej komunikácie, slova, ktoré je psychosociálnou oporou klientovi, stará sa o jeho duchovné potreby. Je garantom nad zachovávaním ľudskej dôstojnosti všetkými členmi paliatívnej starostlivosti.

Kritériá profesionality pre poradenstvo s etnickými minoritami.

Sociálne a duchovné poradenstvo vo vzťahu k etnickým minoritám sa indikuje v prípadoch ak

takáto minorita zdieľa spoločný menovateľ určitého sociálneho vylúčenia. Kompetenčne je potrebné sociálneho a duchovného poradcu vybaviť jazykom konkrétného etnika a znalosťou jeho kultúrnych a sociálnych prejavov správania. Výcvikom zvládania konfliktov a stresových situácií. V práci, aby bola úspešná, by sa mal zamerať na mienkotvorné osoby v komunite, na súťaživé typy, mal by do svojich aktivít vziať dobrovoľníkov a snažiť sa o decentralizáciu sociálnych služieb, v rámci komunity, aby ich členovia mali v mieste svojej komunity. Tu sociálny a duchovný poradca musí byť aj dobrý osvetár, vychovávateľ a iniciátor sociálnej zmeny, ktorý vedie členov komunity ku kvalitnejším existenčným podmienkam.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre zadlžených občanov.

Títo občania tvoria v sociálnom a duchovnom poradenstve novú cieľovú skupinu. Občania z vlastných príjmov väčšinou nemajú z čoho pokrývať mimoriadne sociálne udalosti vo svojich rodinách, ako napríklad nástup dieťaťa do školy, obstaranie bývania, preplatenie niektorých zdravotných úkonov a podobne. Hoci na takéto

mimoriadne udalosti majú obcami poskytovanú jednorázovú dávku pomoci v hmotnej núdzi, nevedia o nej, bazálne poradenstvo z pozície kompetentných zlyháva, a tak si požičiavajú od rôznych nebankových spoločností . Tu je potrebné dobre sa poznatkovo vybaviť finančnou gramotnosťou. Poradenstvo realizovať aj v komunitách, ktoré nevedia hospodáriť. V opačnom prípade je potrebné realizovať osobitného príjemcu dávok, či už štátnych sociálnych alebo pomoci v hmotnej núdzi. Finančná gramotnosť v rámci sociálneho a duchovného poradenstva sa môže realizovať aj v rámci rodinného poradenstva. Taktiež je potrebné poznať Zákon o pomoci v hmotnej núdzi, prostredníctvom ktorého sa rieši absencia príjmu v rodine. Dávky sú reštriktívne, z dôvodu ich stimulačnej funkcie, aj z toho dôvodu je potrebné sa venovať poberateľom dávok pomoci v hmotnej núdzi. Veľakrát sa stáva, že celá suma dávky sa použije na stravovanie rodiny a neuhrádzajú sa zálohované platby spojené s užívaním bytu, alebo rodinného domu.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre občanov nachádzajúcich sa v sektách, alebo po ukončení života v sekte.

Do tejto skupiny patria občania, ktorí zdieľali zvláštne životné štýly, ktoré nie sú v súlade s konformitou spoločnosti, ale prináležia ako normatívy v takýchto skupinách. Z takýchto patologických prostredí je ťažká adaptácia na spoločnosťou vytvorené sociálne zvyky. Väčšina ľudí je dezorientovaná a prostredníctvom duchovného a sociálneho poradenstva sa integruje do spoločnosti. Duchovno v poradenstve je rozhodujúce, snaží sa navodiť zmenu myslenia v inej nádeji, než v tej, ktorá bola neprijateľná pre jedinca a spoločnosť. Zmena názorov, postojov a hlavne hodnôt je v tomto poradenskom procese nevyhnutná. Mobilizuje sa osobnosť sociálneho a duchovného poradcu v tom smere, že sám je socializačným vzorom pre svojho klienta. Poradca je silným socializačným nástrojom, formuje klienta a pripravuje ho na život v spoločnosti. Pomáha sa mu integrovať v zamestnaní, v obydli, v širších spoločenských vzťahoch. Určitú dobu sprevádza klienta životnou cestou. V takomto poradenskom

proces nežiada od klienta participáciu, pretože objektívne ju nedokáže ponúknuť, nakoľko vplyvom sekty sa stal spoločensky neprispôsobivou osobou, ktorá zdieľa stav sociálnej núdze. Taktiež je potrebné ovládať persuatívne techniky, ktoré pri správnej indikácii by mohli urýchľovať proces spoločenskej integrácie týchto občanov.

Kritériá profesionality pre poradenstvo v období pandémie.

Situácia nová, doposiaľ pre väčšinu generácie, neznáma. Všetky snahy, všetkých pomáhajúcich profesií sú zamerané na zabránenie šírenia vírusu, ktorý spôsobuje rôzne infekty v ľudskom tele. Sociálny a duchovný poradca vo vzťahu k jedincom prekonávajúcim opatrenia vyplývajúce z eliminácie nákazy, vytvára prostredie sociálnej istoty. To je veľmi dôležitý fenomén, pretože týmto sa naplňa jedna zo základných ľudských potrieb, a to potreba istoty a bezpečia. Poradca musí byť dobrý v osвете, ktorá prístupnou mierou vysvetľuje nevyhnutnosť prijímaných opatrení, ako aj v oblasti správneho dodržiavania individuálnych návykov v správaní jedincov. Musí sa vedieť stále aktualizovať v rôznych formách pomoci pre občanov, nakoľko situácia

v období pandémie je veľmi dynamická a mení sa. Je klientovi sociálnou oporou, nádej na zlepšenie situácie realizuje vkladom duchovna do poradenského procesu. Taktiež radí v realizácii základných životných úkonov, ktoré majú preventívny charakter. Situáciu v karanténe rieši prostredníctvom videotechnických zariadení, telefónom. Pomáha udržiavať stav sociálneho kontaktu a sociálnej vitality. Osamelosť a strata zmysluplnej činnosti urýchľujú oslabenie psychosociálnych funkcií. Na základe jeho úloh a poslania rozhodne patrí do tímu odborníkov, ktorí sa snažia eliminovať dôsledky pandémie na človeka. V neposlednom rade v takomto období dbá na zachovanie ľudskej dôstojnosti. Osobnostne je dobre vybavený na zvládanie stresu a konfliktných situácií.

Kritériá profesionality pre poradenstvo pre občanov prichádzajúcich z výkonu trestu odňatia slobody.

Sociálne a duchovné poradenstvo je pre týchto občanov sprevádzajúcou oporou v čase ich slobody, v živote bez obmedzení, na ktoré neboli zvyknutí. V tejto súvislosti je potrebné podotknúť, že takýto

Ľudia sa už počas výkonu trestu odňatia slobody resocializovali a resocializačné snahy pokračujú aj po výkone trestu odňatia slobody. Prichádzame opätovne k situácii, v ktorej je potrebné meniť človeka v jeho prejave správania, ktoré bude spoločnosť akceptovať. Podotýkame, že sa jedná o spoločensky neprispôsobivé osoby. Poradca by mal vedieť aplikovať Zákon o sociálnoprávnej ochrane detí a sociálnej kuratele, Zákon o sociálnych službách, ako aj zásady a postupy v postpenitenciárnej starostlivosti. Potrebuje ovládať resocializačné techniky, metódy persúázie a sebainštrumentalizovať sa ako vzor v správaní pre klienta. Poradenský vzťah je potrebné budovať na niektorej z dobrých, akceptovateľných vlastností klienta, má to pre poradenskú prax motivačný účinok. Taktiež takémuto klientovi, v rámci sociálneho a duchovného poradenstva, poskytujeme sociálnu starostlivosť, nevyžadujeme moment sociálnej participácie v poradenskom procese, keďže sa nachádza v stave sociálnej núdze.

Sociálny a duchovný poradca v rámci svojej profesionálnej prípravy musí ovládať sociálnu diagnostiku, prostredníctvom nej spoznáva

osobnosť klienta, a taktiež aj problém s ktorým klient k poradcovi prichádza. Pri spoznávaní osobnosti klienta musí ovládať psychológiu osobnosti a patopsychológiu, ktorá pomáha stanoviť normatívy a odchýlky od prijateľného prejavu správania klienta a taktiež typológiu štandardných a konfliktných klientov. Najdôležitejšou súčasťou diagnostického procesu v sociálnom a duchovnom poradenstve je ovládanie diagnostického rozhovoru. Je výraznou pridanou hodnotou, ak poradca ovláda zásady komunikácie s klientom v poradenskom procese, vie mu kľásť otázky, z ktorých sa dozvie podstatnú časť o jeho probléme. Otázky by nemali byť dichotomické ani manipulatívne. Táto kompetencia vyžaduje absolvovanie výcviku vo vedení poradenského rozhovoru a sociálnej komunikácie. Taktiež je potrebné ovládať anamnestický rozhovor, ktorý sa využije v osobnej a rodinnej anamnéze klienta. K sociálnej diagnostike patrí aj vybavenosť v týchto kompetenciách ako je pozorovanie javov a procesov, objektov a reálnych skutočností, ako aj samotného klienta. Podľa Gaburu (2005) vedieť analyzovať materiály a dokumenty z iných pomáhajúcich disciplín, aplikovať špeciálne diagnostické metódy ako sú štandardizovaná

diagnostika, neštandardizovaná diagnostika, činnosť diagnostika, diagnostika pomocou vecí a diferenciálna diagnostika. Všetky tieto kompetencie je možné dosiahnuť výcvikom v sociálnom a duchovnom poradenstve ako aj praxou v poradenstve. Sociálna diagnostika je dôležitou súčasťou poradenského procesu, bez nej nemožno pokračovať v poradenskom procese. Nesprávne stanovená sociálna diagnóza znamená zbytočne strávený čas tak poradcu ako aj klienta. V sociálnej diagnostike nesmieme opomenúť aj skúmanie sociálneho prostredia klienta, nakoľko toto prostredie má veľmi silný formatívny charakter na klienta. Väčšina problémov, ktoré je potrebné v poradenskom procese riešiť, má svoj pôvod v sociálnom prostredí, v ktorom klient žije, sústrediť sa v tomto prostredí treba hlavne na sociálne vzťahy. V sociálnej praxi sa zvyčajne skúmajú majetkové, príjmové a sociálne pomery klienta, čo je dosť oklieštený pohľad v rámci sociálnej diagnostiky na klienta, v sociálnom a duchovnom poradenstve by to bolo nedostatočné a povrchné diagnostikovanie. Stanovenie sociálnej diagnózy je potrebné aj z toho dôvodu, že sociálny a duchovný poradca, na základe tejto diagnózy si volí prístup ku klientovi.

Prostredníctvom sociálnej diagnózy má zdiagnostikovaného klienta a taktiež aj problém, ktorý má. Dôležitá súčasť diagnostiky je znalosť typológie klientov a vedieť s nimi pracovať, komunikovať, uplatňovať metódy práce. Zvlášť sústrediť sa na problémových, respektíve konfliktných klientov, ktorými môžu byť napríklad: nespolupracujúci klient, rizikový klient, mlčanlivý klient, manipulatívny klient, agresívny klient, ustráchaný klient, apatický klient, hysterický klient, proklamačný klient (bližšie Hangoni, T. 2011).

Vzhľadom na skutočnosť, že ide o sociálne a duchovné poradenstvo je potrebné uviesť aj typológiu klientov z hľadiska kresťanského aspektu. Základným označením klienta v kresťanskej sociálnej práci, do ktorej patrí aj sociálne a duchovné poradenstvo, je blížny. Tento pojem vyjadruje biblický vzťah medzi poradcom a jeho klientom, kde poradca miluje svojho klienta ako seba samého. Ide o novú, kvalitatívne dokonalejšiu väzbu oboch aktérov poradenského procesu.

Vychádzajúc zo skutočnosti, že človek je bytosť hriešna, prikláňame sa v sociálnom a duchovnom poradenstve k typológii, ktorá túto vlastnosť človeka

zohľadňuje. Psychiater Karl Menninger (Vella, E. In: Matulay S., E. Matulayová, 2008, s. 54) rozoznáva tri kategórie hriešnikov.

1. Hriešnik, ktorý vinu za svoj problém vidí v spoločnosti, zlomyseľnosti iných ľudí, alebo rôznych okolnostiach. Toto je stav mnohých hriešnikov. Vedia, že nedodržia Božie prikázania, ale neurobia nič, aby sa zmenili.
2. Hriešnik, ktorý je presvedčený o svojej nevine, vinní sú všetci ostatní. Robia všetko, aby ospravedlnili svoje hriechy a aby presvedčili svoje okolie, že nerobia nič zlé.
3. Zdravý hriešnik, ktorý uznáva, že je hriešnik, berie na seba vinu a snaží sa nájsť riešenie, neskrýva svoj hriech a prosí Boha, aby mu odpustil.

4.PROFESIONÁLNA ETIKA V SOCIÁLNO A DUCHOVNOM PORADENSTVE

Závažnosť implementácie etiky do sociálnej práce si uvedomila už v roku 1976 Medzinárodná federácia sociálnych pracovníkov (IFSW), ktorá skoncipovala základné princípy etického kódexu sociálnych pracovníkov a v r.1992 ich predložila na celosvetovej konferencii o sociálnej práci ako Deklaráciu etických princípov sociálnej práce (Schimmerlingová, V., V. Novotná, 1992).

Etika, ako určitý prejav vzťahovej väzby ku klientovi, blížnemu v sociálnej práci, je tak dôležitý fenomén, že aj Medzinárodná asociácia sociálnych pracovníkov v USA (NASW) vo Washingtone v roku 1996 vydala Etický kódex sociálnych pracovníkov. Medzinárodný etický kódex prezentuje etický prejav správania v rôznych vzťahových väzbách, a to ku klientovi, ku kolegom, k sebe samému ako aj k profesii ako takej.

Etika v sociálnej práci, a následne v sociálnom a duchovnom poradenstve vychádza z poslania profesionálnych sociálnych pracovníkov. Ich hlavnou úlohou je podporovať blaho všetkých ľudí

a pomáhať im pri realizácii možných aspirácií, rovnako aj rozvíjať a používať vedecké poznatky v ľudských a spoločenských aktivitách. Pri tak náročných úlohách, aké si predurčuje sociálna práca, sociálne a duchovné poradenstvo je každodenný etický prístup viac ako bežná potreba (Oláh, M., Shavel, Z. Ondrušová, P. Navrátil, 2009).

Pri sociálnom a duchovnom poradenstve aplikujeme nielen zásady a odporúčania v prejave správania prijatých v uvedených inštitúciách, ale poradenský proces stavíme aj na princípoch kresťanskej etiky.

Etika v sociálnom a duchovnom poradenstve je veľmi dôležitým fenoménom, odráža hodnoty, postoje a normatíva spoločnosti. Je to súbor očakávaní spoločenského správania, ktoré klienti očakávajú od sociálnych a duchovných poradcov vo svojich vzťahových väzbách. Klient sociálneho a duchovného poradenstva, blízky je plný očakávaní v nových sociálnych udalostiach, ktoré sú preň neriešiteľným problémom a z toho dôvodu prichádza za poradcom. Očakáva pomoc, ústretovosť, zdvorilosť. Z hľadiska psychologického dochádza k rezignácii a sklamaniu ak tieto atribúty

správania u sociálneho a duchovného poradcu zlyhajú (Hangoni, T., 2011). V sociálnom a duchovnom poradenstve vychádzame z premisy, že každý ľudský život má jedinečnú, neopakovateľnú a neodňateľnú hodnotu a dôstojnosť, ktorá vyplýva zo samotnej podstaty „byť človekom.“ Hlavným poslaním každého z nás je byť človekom zodpovedným vo všetkých rovinách – byť zodpovedný k sebe samému, k okolitému svetu a samozrejme k tým, ktorí potrebujú našu pomoc – ku klientom. Celkom prirodzene sa týchto rovín dotýka každá činnosť v rámci sociálnej práce, ktorá je pomocou, podporou, službou a sprevádzaním. Preto si len veľmi ťažko vieme predstaviť túto činnosť s absenciou etických súvislostí (Dávideková, M., 2009). Ak sa zamýšľame nad významom etiky pre sociálnu prácu, nemáme na mysli len profesijnú etiku, ale aj všeobecnú etiku. Je známe, že etika ako normatívna disciplína je regulátorom ľudského správania. Prostredníctvom sociálnych noriem sa dozvedáme, aké správanie sa od nás očakáva vo vzťahu ku konkrétnej role, či situácii. Takisto k známym tvrdeniam vzťahujúcim sa k významu etiky pre sociálnu prácu, patrí, že život v súlade s akceptovanými etickými pravidlami nám

prináša vysokú mieru vnútornej spokojnosti (Filová, Z., J. Levická, 2010). Toto tvrdenie sa bezprostredne vzťahuje na sociálne a duchovné poradenstvo, nakoľko poradenstvo je súčasťou sociálnej práce a taktiež, ak sa jedná v jeho obsahu aj o zložku duchovnú, tak je súčasťou teológie. Pre profesionálne kritériá sociálneho a duchovného poradenstva je potrebné od sociálneho a duchovného poradcu vyžadovať:

- ☐ Dodržiavanie zákonnosti poradenských procesov.
- ☐ Odosobnenie sa od konkrétneho prípadu klienta v poradenskom procese.
- ☐ Slušnosť a korektnosť.
- ☐ Slušnosť a zdvorilosť ku kolegom.
- ☐ Dôvernoscť a mlčanlivosť.
- ☐ Čestnosť.
- ☐ Trpezlivosť.
- ☐ Ctenie a váženie si klienta.
- ☐ Uplatňovanie prvoradosti záujmov klienta.
- ☐ Uplatňovanie práva klienta.
- ☐ Kongruencia.
- ☐ Profesionálny rast a rozvoj poznatkov.
- ☐ Udržanie profesionálnej cti.

- Neobohacovať sa na úkor klienta a nežiadať od neho protislužbu (Hangoni, T., 2011).

Keďže sociálne a duchovné poradenstvo má aj svoj duchovný obsah, v rámci aplikácie etických princípov, je nevyhnuté do poradenského procesu zahrnúť aj princípy kresťanskej etiky.

Pri aplikácii kresťanských princípov v sociálnom a duchovnom poradenstve je dôležité si uvedomiť, že sociálna práca je naozaj kresťanskou vtedy, keď ju robíme ako výraz Christovej lásky, ktorú sme si osvojili a ktorú sa snažíme prejaviť voči ostatným ľuďom, „za ktorých Christos zomrel.“ Jej poznávacou črtou je osobné prepojenie kresťanstva s trpiacim človekom na rozdiel od jeho obyčajného hmotného zabezpečenia. Nie je to obyčajná láska v svetskom ponímaní. Je to láska, ktorá okrem toho, že ošetruje a zaopatruje, aj povznáša k Bohu, lieči rany duše a čo je najdôležitejšie, prináša spásu. Táto láska je silná iba vtedy, keď sa v nej človek cvičí, keď sa už aspoň pokúsil nastúpiť na cestu cnosti a duchovného zdokonaľovania a keď už okúsil ovocie spoločenstva s Bohom (Pružinský, Š., 2005).

Osobnosť sociálneho a duchovného poradcu má byť pretkaná láskou k Bohu a tým aj láskou k blížnemu, ide o lásku, ktorá je človeku prirodzená, vnútorne prameniaca z jeho osobnostnej, povahovej črty. Len takáto skutočná láska k Bohu môže pomáhať prekonávať útrapy a nástrahy súčasného sveta a meniť človeka, blížneho k lepšiemu (Hangoni, T., 2011).

5.ETICKÉ KRITÉRIÁ PRE PROFESIONALIZÁCIU SOCIÁLNEHO A DUCHOVNÉHO PORADCU

1. Dokonalá znalosť príslušných právnych noriem, podľa ktorých sociálny a duchovný poradca vedie poradenský proces vo vzťahu ku konkrétnemu sociálnemu problému.

Neexistuje nič horšie a neetickejšie vo vzťahu ku klientovi, ak sociálny a duchovný poradca radí klientovi mimo možnosti, ktoré sú ukotvené v jednotlivých právnych normách, v ktorých sú dané možnosti jednotlivých foriem pomoci a podpory. Alebo, ak právnu normu nevie, nedokáže správne aplikovať v poradenskom procese. Takýmto konaním dochádza ku poškodzovaniu klienta, jeho integrity a možnosti riešenia jeho sociálneho problému.

2.Neuplatňovanie vlastných posudzovacích kritérií, postavených mimo právne normy, odosobniť sa od konkrétneho prípadu.

Neetické správanie v sociálnom a duchovnom poradenstve má tendenciu od sociálneho a duchovného poradcu vnášať samoposudzovacie

kritériá, čo následne vedome poškodzuje klienta. Odosobnenie sa je veľmi náročný proces, ktorý sa nedá eliminovať úplne, nakoľko aj poradca je jedinec, ktorý žije sociálny svet, má rôzne vzťahové väzby s rôznymi ľuďmi, má s nimi rôzne skúsenosti, taktiež sa dopúšťa chybných sociálnych percepíí. Tu sa v rámci profesionalizácie požaduje znalosť omylov pri posudzovaní iných ľudí. Kompetenčne vybavená je na to sociálna psychológia a psychológia osobnosti. Veľmi vhodné je si toto štúdium doplniť sociálno-psychologickými výcvikmi v oblasti sociálnej percepíí, spoznávania seba a iných ľudí.

3.Ochota a záujem ďalšieho vzdelávania v sociálnom a duchovnom poradenstve.

Potreba neustáleho sa zdokonaľovania v profesii je potrebná aj pre sociálneho a duchovného poradcu. Hlavné zamerané na rozpoznávanie a identifikovanie osobnosti klienta, ako aj na identifikáciu problému, ktorý je v riešení prostredníctvom poradenského procesu. Znalosť z oblasti psychológie osobnosti a patopsychológie ako aj sociálnej psychológie je nevyhnutná. Ďalej je potrebné neustále sa vzdelávať v sociálnej komunikácii s klientom, v asertívnom prístupe ku

klientovi, absolvovať výcvik zvládania konfliktov, stresu a v neposlednom rade je potrebné obnovovať výcvik v sociálnom a duchovnom poradenstve.

4. Akceptovanie klienta ako partnera.

Ide o dôležitú profesionálnu kompetenciu, nakoľko súčasná prax je svedectvom toho, že vzťah klient – sociálny a duchovný poradca sú v direktívnych vzťahových väzbách zo strany poradcu. Pri práci s klientom je potrebné mať stále na mysli rovnocennosť vzťahu. Klient v poradenskom procese má možnosť výberu, podľa svojho záujmu, profesionálnej orientácie a iných vlastnostných a osobnostných kritérií, akú formu pomoci, či podpory prijme. Ak v poradenskom procese nie je rovnocenný vzťah, nemožno ani hovoriť o takomto procese, že je poradenský. Vždy záleží na poradcovi, ktorý je profesionál, ako tento štýl vedenia poradenského procesu zmanažuje.

5. Znalosť sociálnej komunikácie a sociálnych kompetencií.

Znalosť sociálnej komunikácie je nevyhnutná, bez nej niet poradenského procesu, lebo základnou

metódou poradenského procesu je poradenský rozhovor. Na túto kompetenciu je potrebné sa vybaviť výcvikom na zvládanie komunikácie s klientom, so zameraním na otázky, ako viesť rozhovor s klientom, ako klásť otázky, ako nebyť manipulatívny. K ďalším sociálnym kompetenciám možno zaradiť ovládanie persuačných techník a projekčných metód.

6. Zachovávanie dôstojnosti klienta poradenského procesu

Táto etická požiadavka je založená na tom, že je potrebné hľadiť na klienta ako na jedinečnú, originálnu osobnosť, vyznačujúcu sa osobitným prejavom myslenia a správania. Nediskriminovať ju a akceptovať jej individualitu, taká aká je, za predpokladu, že sa nevymaňuje z rámca sociálnej konformity. Zachovať jej integritu, nenarušovať ju zosmiešňovaním, ironizovaním a poučaním. Táto profesionálna požiadavka by mala byť červenou niťou, ktorá sa tiahne celým poradenským procesom.

7.Zachovávanie mlčanlivosti.

Táto požiadavka na výkon sociálneho a duchovného poradenstva je skôr osobnostným predpokladom, ale nakoľko je táto vlastnosť dôležitá, vyžaduje to aj profesionalita poradcu. Počas poradenského procesu dochádza k získavaniu dôverných až intímnych informácií od klienta, ktoré by mali ostať len v poradenskom procese. Ak sa dostanú mimo neho, dôjde k strate dôvery zo strany klienta a poradenský proces možno ukončiť. Vzájomná dôvera je základným pilierom sociálneho a duchovného poradenstva.

8.Čestnosť, pravdivosť a transparentnosť.

Poradenský proces je potrebné viesť transparentne, nezakrývať možnosti, podstatu a pravdivé informovanie o možnostiach poradenského procesu a o aktivitách, za ktorých možno vyriešiť sociálny problém klienta. Tieto profesionálne požiadavky zvyšujú úspešnosť poradenského procesu. Nesplnenosť klientových očakávaní z poradenského procesu má zlú vzťahovú odozvu medzi poradcom a jeho klientom

9.Udržanie profesionality.

Profesionalita sa u sociálneho a duchovného poradcu prejavuje odbornosťou, prístupom ku klientovi a vystupovaním. Tieto atribúty je potrebné udržať a stotožniť sa s nimi. Tu sa očakáva, že poradca použije seba samého, ako nástroj sociálneho a duchovného poradenstva, uplatní ho vo vzťahu k sebe, aplikuje metódu sebainštrumentalizácie. Tak sa stáva pre klienta neformálnou autoritou, od ktorej má tendenciu preberať prejavy správania, hodnoty, postoje a orientáciu v sociálnom živote.

10.Schopnosť kongruencie a empatie.

Prejav autentického správania sa dosahuje kongruenciou, t.j. zhodou vonkajšieho prejavu s vnútorným prežívaním. Navodzuje sa ňou pocit spoluúčasti na problémoch klienta, zvyšuje sa dôvera a klient sa motivuje na spoluúčasť v poradenskom procese.

Keďže kontinuálna súčasť sociálneho poradenstva je v tomto prípade aj duchovné poradenstvo je potrebné stanoviť aj profesionálne etické požiadavky na výkon sociálneho a

duchovného poradenstva.

Kresťanská etika je jedinečnou etikou, ktorá má Božiu hodnotu a zaoberá sa štúdiom celej morálky, zahrňujúcej prírodný mravný zákon a všetky etické hodnoty, ako absolútne, tak relatívne, ktoré môžu alebo nemusia byť dostupné eticky citlivému nekresťanovi, takisto ako aj etické dimenzie existujúce v svätej ľudskej prirodzenosti Christa a tých mužov a žien, v ktorých bol Christos napodobňovaný – svätých (Dimitropoulos, P., In: Župina, M., 2003).

Etické požiadavky na výkon sociálneho a duchovného poradenstva, s akcentáciou na výkon duchovného poradenstva, považujeme hlavne tieto:

1.Vyznávať kresťanskú vieru, šíriť učenie Isusa Christa.

Základom duchovného poradenstva je učenie Isusa Christa, ktoré je uvedené v Novom Zákone, preto je ho potrebné dokonale vedieť a správne interpretovať závery a poučenia z Biblických príbehov. Šíriteľ duchovného slova musí byť dobrým praktizujúcim kresťanom, v rámci sociálneho učenia

aj zdrojom vlastností, názorov, postojov a hodnôt pre prijímateľa poradenských služieb v duchu kresťanských princípov.

2. Milovať blížneho ako seba samého.

Predmetné odporúčanie je postavené na biblickom základe a je predpokladom kresťanskej vzťahovej väzby medzi sociálnym a duchovným poradcom a jeho klientom. Táto vzťahovosť je jedným z atribútov kresťanského poradenstva.

3. Byť pre klienta poradenstva vzorom dobrého kresťana.

V rámci sekundárnej socializácie klienta poradenského procesu má duchovné poradenstvo aj socializačno-výchovnú funkciu. Duchovné slovo má len vtedy svoju váhu, ak vychádza z úst z kresťana, ktorý kresťansky myslí a zároveň sa jeho kresťanstvo prejavuje v každodennom živote. V prejave kresťanských hodnôt sa musí sociálny a duchovný poradca stále zdokonaľovať.

4.Pomáhať človeku v núdzi.

Pomáhať človeku v núdzi je pre kresťanského poradcu kladným kritériom jeho živej viery a účasti v Cirkvi. Kresťanský poradca svojou službou blížnemu má prezentovať živú vieru v Christa. Poskytovanie pomoci blížnym v rámci sociálneho a duchovného poradenstva nemá byť pre kresťanského poradcu len otázkou pracovnej povinnosti, slušnosti alebo súcitu, ale predovšetkým prejavom lásky k svojmu blížnemu ako Božiemu obrazu (Gerka, M., 2009). Pomoc v sociálnom a duchovnom poradenstve má byť nezištná, vyvierajúca z vnútra človeka, prejavujúca sa ako vnútorná pohnútka. Podčiarkuje sa forma sociálnej opory, ktorá motivuje klienta, povzbudzuje ho k spolupráci a navodzuje uňho pozitívnu zmenu a zároveň vytvára optimálnu psychologickú klímu.

5.Prejavovať sociálne cítenie v intenciách lásky k blížnemu.

Láska k blížnemu je základný biblický sa prejavujúci vzťah, plný vzájomného porozumenia a dôvery. Pod sociálnym cítením rozumieme osobnostnú vlastnosť človeka, ktorá je príznačná pre

každého sociálneho a duchovného poradcu, zvlášť pre kresťanského, a teda mal by ňou disponovať. Je to z osobnosti prameniáci predpoklad človeka, ktorý je založený na potrebe pomáhať svojmu blížnemu, bez akéhokoľvek momentu sebanásilia. Pomáhať s potešením, s pocitom dobrého konania a zadosťučinenia. (Hangoni, T., 2011)

6.Rozvíjať svoj duchovný rast.

Aj v tejto oblasti vedy je potrebné sa neustále vzdelávať, zaradiť sa do permanentného vzdelávania. Vzdelávanie orientovať na učenie v teologických disciplínach, ktorých východisko je v učení a diele Isusa Christa. Sväté písmo je nevyčerpatelný prameň nemenných právd a poučení. Následne svoj duchovný rast nenechať len pre seba, ale stále nové, nadobúdané poznatky odovzdávať klientom v sociálnom a duchovnom poradenstve.

7.Prejaviť schopnosť filantropie a altruizmu.

Biblickú lásku k človeku treba prakticky naplňovať prostredníctvom takých daností a vlastností človeka ako altruizmus a filantropia. Ak sú pravé

a nefalšované potom pramenia z vnútorných pohnútok človeka. Altruizmus je jedným z predpokladov vzťahovej väzby medzi poradcom a jeho klientom. Altruizmus je potrebné správne dávkovať, indikovať ho v primeranom množstve, aby sme neurobili za klienta v poradenskom procese to, čo by malo byť jeho úlohou, tým by sme ho zneschopnili na osvojenie určitých sociálnych kompetencií, ktoré by mu pomohli lepšie sa orientovať v sociálnom probléme. Filantropia znamená pristupovať ku klientovi v poradenstve bez zištných dôvodov, s hlavnou pohnútkou pomôcť, bez ohľadu na čas a odmenu.

8. Žiť život kresťana.

Sociálny a duchovný poradca musí byť aj mimo svoj profesionálny život byť vnímaný ako praktizujúci kresťan, ktorý sa v civilnom živote riadi kresťanskou sociálnou morálkou. Tu by malo dochádzať k symbióze profesionálneho a civilného života.

6.OBSAHOVÁ NÁPLŇ VÝCVIKU V SOCIÁL- NOM A DUCHOVNOM PORADENSTVE

Základný predpokladom výkonu profesie sociálneho a duchovného poradcu je po pregraduálnom vzdelávaní a nadobudnutí minimálne trojročnej praxe, absolvovať výcvik v sociálnom a duchovnom poradenstve. Výcvik sa môže absolvovať už počas nadobúdania trojročnej praxe. Keďže výcvikové aktivity sú momentálne len v sociálnom poradenstve, je potrebné dať výcviku v sociálnom a duchovnom poradenstve nový obsah.

Výcvik v sociálnom a duchovno poradenstve by mal obsahovať:

- a)osvojenie znalostí z právnych predpisov, ktoré upravujú rôzne formy pomoci a podpory občanom v rôznych sociálnych udalostiach, ako aj v sociálnych problémoch, ktoré zdieľajú,
- b)techniky vedenia rozhovoru so sociálnym klientom,
- c)aplikáciu metód sociálneho poradenstva,
- d)využívanie poradenských prístupov,

- e) optimalizáciu poradenského procesu,
- f) schopnosť analyzovať a identifikovať problém sociálneho klienta,
- g) akceptovať etické princípy poradenskej praxe,
- h) metodicky usmerňovať postupy pri práci so sociálnym klientom s využitím sebareflexie schopností,
- i) ovládanie neštandardných situácií v oblasti komunikácie a kooperácie medzi poradcom a sociálnym klientom s orientáciou na motiváciu klienta k pozitívnej zmene a jeho mobilizácii pri hľadaní nových alternatív k vyriešeniu problému vlastnými schopnosťami (ivsp.sk),
- j) čítanie biblických textov a ich interpretácia,
- k) aplikácia učenia svätých Otcov k téme duchovenstva (Patrystické učenia),
- l) prijímanie kresťanských tradícií,
- m) ovládanie duchovného slova v komunikácii s klientom,

n)vedenie modlitby s klientom,

o)objasňovanie problému a jeho riešenie postavené na biblickom základe,

p)výcvik zmeny hodnotových orientácií a postojov klienta, ak sú spoločensky nežiaduce,

r)aplikácia prístupov v poradenstve s akcentáciou na ich duchovný rozmer,

s)výcvik na sprevádzanie životom, biodromálny výcvik,

t)výcvik sociálneho cítenia (ide o osobnostnú danosť jedinca, ktorá sa dá rozvinúť).

Záver

Problematika profesionalizácie v sociálnom a duchovnom poradenstve je otvorená novým prístupom, pokiaľ sa vyvinú a zrealizujú nové metódy a techniky poradenského procesu. Profesionalizácia v sociálnom a duchovnom poradenstve vychádza z dlhodobého výskumu Katedry kresťanskej antropológie a sociálnej práce, ktorá do sociálnej práce zaviedla novú paradigmu, a to duchovnú. Táto paradigma sa realizuje prostredníctvom sociálneho a duchovného poradenstva. V tejto monografii sú vygenerované optimálne profesionálne kompetencie, ktorých nositeľom by mal byť sociálny a duchovný poradca, t. j. buď sociálny pracovník, alebo kňaz. Problematika sociálneho a duchovného poradenstva je obsahovo a vecne obširná, zahrňuje všetky možné sociálne a duchovné problémy sociálneho a duchovného života človeka. Sociálny a duchovný poradca na zvládnutie tohto náročného procesu musí byť dobre a zodpovedne pripravený. Vidíme, že profesionálne nároky sú vysoké, ak má sociálne a duchovné poradenstvo splniť svoje očakávania. V rámci požiadaviek kladených na poradcu takéhoto typu, vidíme,

že sociálne a duchovné poradenstvo je určitou nadstavbou v sociálnej a pastoračnej práci. Ale ak sa vykonáva podľa svojho poslania, je výborným nástrojom na odstraňovanie, elimináciu alebo prevenciu sociálnych problémov ľudí rôznych vekových a statusových kategórií.

SUMMARY

Social work, as a scientific discipline and practical activity, has gone through a relatively long period since its introduction as a field of study at universities and later expanded its study programs to middle schools. From the position of the confession and trivialization, social work became a renowned profession during this period, which has its target groups and also developed methods of working with them. Over the years, social work in its undergraduate training as well as in further education has crystallized into two basic areas of knowledge from which it draws resources for working with clients. The first area is social policy, which includes legislative and institutional instruments. Social work represents the political will of the representatives of the state executive while taking the economic potential of the country into account. The second area is the

methods of social work, the way of handing over legislative instruments and their application towards the client, with the main goal to be the most effective. Social and spiritual counseling belongs to this second area of knowledge and is applied mainly where Christian social work is practiced. This is one of the few that can realize the goal of social work, and knows how to realize a positive change in a person, mainly by enabling its social competencies. The concept of social and spiritual counseling began to develop in 2008. It was successfully implemented in Charity and Social Service study program, which is implemented at the Orthodox Theological Faculty of the University of Prešov in Prešov. It is a program that is unique within Slovak universities. It has been extremely popular in practice, not only in social work, but wherever it is necessary to have a favorable, trustworthy approach to a mankind in conjun-

ction with high professionalism, including the principles of Christian ethics and expertise in the given human activity. Christian social work is mainly used in social counseling, which subsequently acquires the character of social and spiritual counseling. Completion of the process of creating a socio-spiritual paradigm into the theory of social work, it is necessary to define and set requirements, both personal and professional for the implementer of social and spiritual counseling. This is the aim of this monograph, because the concept can be elaborated in detail and precisely, but the bearer of this concept must be well prepared to implement it in practical social work. Without setting criteria, the fulfillment and expected implementation of this concept cannot be guaranteed.

RÉSUMÉ

Le travail social en tant que discipline scientifique et surtout en tant qu'activité professionnelle a parcouru relativement une longue période de temps depuis son introduction comme branche d'études aux écoles supérieures, et ensuite les programmes d'études en travail social ont été mis en place aussi aux écoles secondaires. La profession méconnue et minimisée dans sa position est devenue une profession largement connue ayant ses propres groupes cibles et méthodes de travail avec eux. Le travail social en tant que discipline s'est cristallisé pendant des années d'études préparatoires et supérieures en deux lignes principales de domaines de connaissances où il puise les ressources nécessaires pour le travail avec les clients. Le premier domaine est celui de la politique sociale qui englobe les outils législatifs et institutionnels. Il représente la volonté politique des représentants du pouvoir

exécutif et tient compte des possibilités économiques et financières du pays. Le deuxième domaine réunit les méthodes du travail social, les modalités de l'application des outils législatifs dans la vie et vis-à-vis du client avec le but d'efficacité et de cohérence. Le conseil social et spirituel rejoint cette deuxième sphère de connaissances et s'applique notamment aux endroits où le travail social chrétien est mis en œuvre. Ce travail rare et précieux sait atteindre le but principal du travail social qui est le changement positif de l'homme, surtout en l'aidant de développer ses compétences sociales. Le concept de conseil social et spirituel a commencé à se déployer au début de 2008. Il a été inclus dans le programme d'études Service caritatif et social poursuivi à la Faculté de théologie orthodoxe de l'Université de Prešov à Prešov. Il s'agit du programme unique dans le cadre des écoles supérieures slovaques. Il a été mis en place dans la pratique non seulement dans le

travail social lui-même, mais aussi partout où une approche sensible et respectueuse de l'homme s'impose, accompagnée de professionnalisme et de principes d'éthique chrétienne et humaniste. Le travail social chrétien se concrétise notamment à travers le conseil social intégrant la dimension spirituelle. Pour créer un paradigme socio-spirituel de la théorie de travail social, il faut définir et fixer les conditions, personnelles et professionnelles, à respecter par un conseiller social et spirituel. Et justement c'est ce qui constitue l'objectif de cette monographie, puisque même si le concept est bien défini et élaboré avec précision, le plus important est que le praticien soit bien préparé à réaliser un bon travail social. Sans indication de critères il est impossible d'assurer une application attendue et réussie de ce concept.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

DÁVIDEKOVÁ, M. 2009. Hodnoty, etika a sociálne cítenie v sociálnej práci. In: *Ondrušová, Z. 2009. Základy sociálnej práce*. Brno. s. 40. ISBN 978-80-7392-109-5.

DIMITROPOULOS, P. 1970. Morálne bohoslovie. Beograd. In: *Župina, M. 2003. Kresťanská etika a jej miesto v systematickej teológii*. Prešov, s. 28. ISBN 80-8068-237-2.

FILOVÁ, Z., J. LRVICKÁ. 2010. Etické problémy v sociálnej práci. In: *Etika sociálnej práce. Zborník z konferencie VI. Hradecké dny sociálnej práce*. Hradec Králové. ISBN 978-80-7435-037-5.

GABURA, J. 2005. Sociálne poradenstvo. Bratislava. ISBN 80-8915-10-X.

GERKA, M. 2009. Osobnosť kresťanského pracovníka charitatívnej a sociálnej služby. In: *Pravoslávny teologický zborník. Zv. XXXV. č. 20, Prešov, s.5.*

GERKA, M. 2007. Sociálna služba v Cirkvi. Soľ zeme. Prešov. ISBN 978-80-8068-639-0.

HANGONI, T. 2011. Osobnosť kresťanského sociálneho pracovníka. Prešov. ISBN 978-80-63055-00-4.

HANGONI, T. 2009. Klient sociálnej práce. In: *On-drušová, Z. a kol. Základy sociálnej práce*. Brno, s. 67 – 77. ISBN 978-80-7392-109-5.

HANGONI, T. 2017. Prienik sociálnej teológie do sociálnej práce. In: *Nová edukácia človeka VI. Zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Prešov, s. 90 – 93. ISBN 978-80-555-1905-0.

HANGONI, T., M. ŠIP. 2015. Úloha religiozity v sociálnom a duchovnom poradenstve v oblasti vybraných cieľových skupín sociálnej práce. Prešov. ISBN 978-80-555-1455-0.

KUZYŠIN, B. 2007. Osobnosť katechéty. In: *Zborník zo študentskej vedeckej konferencie*. Prešov, s. 56 – 57.

MATULAY, S., E. MATULAYOVÁ. 2008. Kresťanské kompendium sociálneho a spoločenského poradcu. Prešov. ISBN 978-80-89271-47-4.

OCKENFELS, W. 1995. Ordo socialis. Malá katolícka sociálna náuka. Bratislava. ISBN 80-7114-138-0.

OLÁH, M., M. SHAVEL, Z. ONDRUŠOVÁ, P. NAVRÁTIL. 2009. Sociálna práca – vybrané kapitoly z dejín, teórie a metód sociálnej práce. Bratislava, s. 160. ISBN 80-969449-6-7.

PRUŽINSKÝ, Š. 2005. Sociálna práca a askéza. In: *Sociálna práca a jej kresťanské dimenzie*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov, s. 67.

SCHIMMERLINGOVÁ, V., V. NOVOTNÁ. 1992. Etika sociálnej práce a osobnosť sociálneho pracovníka. In: *Sociálna politika* č. 9, roč. 1992.

STRIEŽENEC, Š. 2005. Teória a metodológia sociálnej práce. Ostrava. ISBN 80-7326-076-X.

SHAVEL, M. a kol. 2008. Sociálna prevencia. Bratislava. ISBN 978-80-89271-22-1.

VAVREČKOVÁ, V. 2005. Kresťanské dimenzie vzdelávania sociálnych pracovníkov – supervízia v odbornej praxi študentov. In: *Sociálna práca a jej kresťanské dimenzie*. Zborník príspevkov z vedeckej konferencie s medzinárodnou účasťou. Prešov, s. 150 – 151.

VELLA, E. 1999. Zakotvit svůj život Bohu. Olomouc. In: *Matulay, S., E. Matulayová. 2008. Kresťanské kopenhium sociálneho a spoločenského poradcu*. Prešov 2008. ISBN 978-80-89271-47-4.

VOJTÍŠEK, Z. 2008. Duchovní poradenství v multi-kulturní společnosti. In: *Krahulcová, B. (ed.) Kontexty sociální a charitativní práce*. Sborník katedry

psychosociálných vied a etiky. Praha, 2008. ISBN 978-80-87127-07-0

www.ivsp.sk /akreditovane-programy Inštitút ďalšieho vzdelávania v sociálnej práci

ZÁKON NR SR č. 219/2014 Z. z. o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ZÁKON NR SR č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov.

ZÁKON NR SR č. 305/2005 Z. z. o sociálno právnej ochrane detí a sociálnej kuratele v znení neskorších predpisov.

ZÁKON NR SR č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia v znení neskorších predpisov.

ZÁKON NR SR č. 36/2005 Z. z. o rodine v znení neskorších predpisov.

ZÁKON NR SR č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti v znení neskorších predpisov.

ZÁKON NR SR č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej
núdzi v znení neskorších predpisov.

MENNÝ REGISTER

D

DÁVIDEKOVÁ, M.:

100

DIMITROPOULOS,

P.: 110

F

FILOVÁ, Z.: 101

G

GABURA, J.: 23, 25, 26,
67, 94

GERKA, M.: 34, 37, 44,
112

H

HANGONI, T.: 14, 16,
19, 35, 46, 48, 51, 67, 96,
100, 102, 103, 113

K

KRAHULCOVÁ, B.:
41

KUZYŠIN, B.: 40

L

LEVICKÁ, J.: 101

M

MACHALOVÁ, M.: 15

MATULAY, S.: 42 46,
97

MATULAYOVÁ, E.:

42, 46, 97

MENNINGER, K.: 97

N

NAVRÁTIL, P.: 99

NOVOTNÁ, V.: 98

O

OCKENFELS, W.: 38

OLÁH, M.: 99

ONDRUŠOVÁ, Z.: 35,
99

P

PRUŽINSKÝ, Š.: 38,
102

S

SCHAVEL, M.: 58, 99

SCHIMMERLIN-
GOVÁ, V.: 98
STRIEŽENEC, Š.: 19

Š
ŠIP, M.: 14

V
VAVREČKOVÁ, V.:
32, 38
VELLA, E.: 97
VOJTÍŠEK, Z.: 41

Ž
ŽUPINA, M.: 37, 38,
110

Autor:

prof. PhDr. Tomáš Hangoni, PhD.

Názov:

KRITÉRIÁ PROFESIONALITY V SOCIÁLNO M A DUCHOVNOM
PORADENSTVE

Recenzenti:

prof. ThDr. Ján Šafin, PhD.

prof. dr hab. Andrzej Lipczyński

Preklad do poľského jazyka: dr hab. Malgorzata Duda, prof. UJPII.
Preklad do anglického a francúzskeho jazyka: Mgr. Barbora Krajčirová

Jazyková úprava:

autor

Počet strán: 133

Vydavateľ:

Diecezjalny osrodek Kultury Prawoslawnej ELPIS v Gorli-
ciach

Gorlice 2020

1. vydanie

ISBN 978-83-63055-75-2